

Jeesuksen jalanjäljissä

Raamattupiirimateriaali kehitysvammaisille
aikuisille

Saara Nieminen

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Etelä Kauniainen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + kirkon

nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Nieminen, Saara

Jeesuksen jalanjäljissä – Raamattupiirimateriaali kehitysvammaisille aikuisille.

67 s., 1 liite. Kieli: Suomi. Kauniainen, syksy 2012.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus.

Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta löytyy monenlaisia ihmisiä. Jokaisella on omat vahvuutensa ja erikoisuutensa. Kuitenkin jokaisella on samanlainen oikeus kuulla ja lukea Jumalan sanaa kielellä, jota ymmärtää. Joillekin seurakunnan jäsenille tämä tarkoittaa selkokieltä. Tähän ryhmään kuuluvat kehitysvammaiset aikuiset.

Opinnäytetyönäni tuotin raamattupiirimateriaalin käytettäväksi kehitysvammaisten aikuisten kanssa. Tavoitteeni oli tuottaa kirkon työntekijöille apuväline, jolla opettaa Raamattua kehitysvammaisille aikuisille selkokieltä hyödyntäen. Lisäksi halusin tukea kehitysvammaisten aikuisten osallisuutta seurakunnassa ja rohkaista pohtimaan, mitä merkitystä Jeesuksen elämällä on meidän elämässämme. Materiaali tehtiin Saarijärven seurakunnalle yhteistyössä seurakunnan diakoniatyöntekijöiden ja Saarijärven Toimintakeskuksen kanssa. Ryhmä, jolle materiaalin suunnittelin, koostui nuorista aikuisista ja aikuisista kehitysvammaisista, jotka työskentelevät Toimintakeskuksessa.

Materiaalia varten kokosin tietoa kehitysvammaisuudesta, osallisuudesta seurakunnassa, pienryhmätoiminnasta ja selkokielestä. Materiaali koostuu kuudesta tapaamiskerrasta, joista jokainen käsittelee Jeesuksen elämää ja opetuksia tietystä teemasta käsin. Teemat ovat kaste, työ, rukous, lähimmäisenrakkaus, Jumalan huolenpito ja iankaikkinen elämä. Jokaisessa tapaamisessa luetaan Raamattua selkokielellä, keskustellaan tekstin herättämistä kysymyksistä ja tehdään luovia ja toiminnallisia harjoitteita. Ryhmäläiset saavat myös raamisvihot, joihin he voivat piirtää tai kirjoittaa päivän teemasta heränneitä ajatuksia ja kysymyksiä.

Keräsin palautetta materiaalista mukana olleilta työntekijöiltä jokaisen ryhmäkerran jälkeen ja ryhmäläisiltä viimeisen kerran lopussa. Palautteen keruu tapahtui suullisesti. Materiaali sai runsaasti positiivista palautetta. Ryhmäläiset innostuivat helposti kaikesta luovasta toiminnasta ja keskustelivat mielellään teemaan liittyvistä aiheista. Opinnäytetyötäni ohjannut diakoni oli erityisen tyytyväinen ryhmässä heränneeseen aktiiviseen keskusteluun. Toinen mukana ryhmässä ollut diakoni antoi muutamia parannusehdotuksia, joista yksi oli työkirja jokaiselle ryhmäläiselle. Tästä muokkautui ajatus raamisvihosta, jonka lisäsin ryhmässä kokeiltuun materiaalin raakaversioon. Työlle asettamani tavoitteet toteutuivat ja materiaali on hyödyllinen apu seurakunnan kehitysvammaistyöhön.

Asiasanat: kehitysvammaisuus, osallisuus, pienryhmät, selkokieli, Raamattu

ABSTRACT

Nieminen, Saara

Following the Footprints of Jesus – Bible Study Material for Disabled Adults.

67 p., 1 appendix. Language: Finnish. Kauniainen, Autumn 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

Many differently abled people participate in the work of Finnish Evangelical Lutheran church. Everyone has their own assets and specialities. However, everyone has also an equal right to read and hear God's word in the language they can understand. To some members of the congregation this language is plain language. Disabled adults are a group who benefit from plain language.

In this thesis I produced a Bible study material to be used with disabled adults. My goal for the thesis was to present a tool that would assist the church workers in teaching the Bible to the disabled adults using plain language. I also aimed at supporting their involvement in the church and encouraging them to contemplate the meaning of the life of Jesus for us. The material was made to the parish of Saarijärvi in co-operation with the Activity Center of Saarijärvi. The group to which I planned the material for consisted of young adults and adults who work in the Activity Center. All the group members have some degree of mental disability.

For the material I collected more information on mental disability, involvement in the church, groupwork and plain language. The Bible study material consists of six meetings. Each meeting has a theme concerning the life and teachings of Jesus. The themes for the meetings are Baptism, Work, Praying, Love for Neighbour, God's Care and Eternal Life. Every meeting consists of reading the Bible in plain language, discussion and creative activities. The group members receive a Bible study notebook where they can write or draw the ideas and thoughts the theme of the meeting has provoked.

I collected feedback from church workers after every meeting and from the group members after the last meeting. All the feedback was collected orally. The study received uniformly positive feedback. The group members were enthusiastic about all the creative activities and regarded the conversations very important. The diacon worker who mentored my thesis was positively surprised of the active conversations. One of the church workers provided improvement suggestions such as the notebook, which I added to the material after the testing in groups. The material became a useful help to the work with disabled adults and the goals I set for the thesis were actualised.

Key words: mental disability, involvement, groupwork, plain language, Bible

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 RAAMATTUA SELKOKIELELLÄ - MIKSI JA KENELLE?	6
2 KEHITYSVAMMAISUUS	8
2.1 Erilaisia määritelmiä	8
2.2 Elämänlaatu, hyvinvointi ja itsemäärääminen	9
3 OSALLISUUS SEURAKUNNASSA	11
3.1 Jäsenenä yhteisössä	11
3.2 Jäsenenä Kristuksen ruumiissa	11
3.3 Seurakunnan kehitysvammatyö	13
4 PIENRYHMÄTOIMINTA JA TOIMINNALLISET MENETELMÄT	16
4.1 Pienryhmätoiminnan muodot	16
4.2 Ryhmädynamiikka ja koheesio	18
4.3 Toiminnalliset menetelmät vuorovaikutuksen ja itseilmaisun tukena	20
5 SELKOKIELI	23
5.1 Mitä selkokieli on?	23
5.2 Perusohjeita selkokielen puhumiseen	24
5.3 Kritiikkiä selkokieltä kohtaan	25
5.4 Selkokielen käyttö seurakunnissa	26
6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS	27
6.1 Työn ideointi ja aiheen rajaus	27
6.2 Yhteistyökumppanit	28
6.2.1 Saarijärven seurakunta	28
6.2.2 Yhteistyö Toimintakeskuksen kanssa	29
6.3 Työn tavoitteet	29
6.4 Prosessin eteneminen	30
6.5 Tavoitteiden toteutuminen	31
7 MATERIAALIN KUVAUS	35
7.1 Kasteesta kuolemaan	35
7.2 Kokoontumisten rakenne	37

7.3 Materiaalista saatu palaute ja tehdyt muutokset	38
7.4 Palautteen kerääminen kehitysvammaisilta	39
8 PROSESSISTA OPITTUA	41
8.1 Haasteita ja tukea	41
8.2 Itseluottamusta ammatilliseen osaamiseen	42
LÄHTEET	44
LIITE 1 Elämää Jeesuksen jalanjäljissä - Raamattupiirimateriaali kehitysvammaisille aikuisille	47

1 RAAMATTUA SELKOKIELELLÄ - MIKSI JA KENELLE?

Onhan kirjoitettu: "Jokainen, joka huutaa avukseen Herran nimeä, pelastuu." Mutta kuinka he voivat huutaa avukseen sitä, johon eivät usko? Kuinka he voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet? Kuinka he voivat kuulla, ellei kukaan julista? Usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Kristuksen sana. (Room. 10:13–14, 17.)

Filippos juoksi vaunujen luo, ja kuullessaan miehen lukevan profeetta Jesajaa hän sanoi: "Sinä kyllä luet, mutta mahdatko ymmärtää?" Mies vastasi: "Kuinka ymmärtäisin, kun kukaan ei minua neuvo." (Ap.t. 8:30-31a.)

Kirkkolain (1993/1054) mukaan kirkon tehtävä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa, jakaa sakramentteja ja huolehtia kristillisen sanoman leviämisestä ja lähimmäisenrakkauden toteutumisesta. Olennainen osa evankeliumin julistamista on kuuleminen ja ymmärtäminen, jotka tulevat esiin kahdessa edellä mainitussa raamatunkohdassa. Usko voi syntyä sanan kuulemisesta silloin, kun ihminen ymmärtää, mitä sana tarkoittaa. Jotta voidaan ymmärtää, tarvitaan ihmisiä, jotka selittävät. Tämä koskee myös kehitysvammaisia.

Kehitysvammaisilla on pitkään ollut seurakunnan työssä oma paikkansa auttamisen ja palvelun kohteena, mutta vasta viime vuosina on ruvettu kiinnittämään huomiota kehitysvammaisen osallisuuteen ja täysvaltaiseen jäsenyyteen seurakunnassa. Kehitysvammaisella on samat oikeudet toimia aktiivisena jäsenenä kykyjensä mukaan, kuin kaikilla muillakin. Kehitysvammaisella on myös oikeus kuulla Raamatun sanaa ja opetusta siitä ymmärtämällään kielellä. Käytännössä tämä tarkoittaa selkokieltä tai vähintäänkin selkeää yleiskieltä. Selkokielineen materiaali auttaa työntekijää opettamaan Raamattua ymmärrettävästi. Ymmärryksen lisääntymisen myötä, myös usko voi kasvaa ja vahvistua.

Selkokielestä eivät hyödy ainoastaan kehitysvammaiset, vaan myös vanhukset, maahanmuuttajat ja erilaiset oppijat. Raamatun kieli saattaa olla nykyihmiselle vanhahtavaa ja välillä täynnä vaikeaselkoisia termejä ja käsitteitä. Joskus edes papin saarna ei auta selittämään tekstiä, jos puhekin vilisee teologisia käsitteitä. Selkokielen periaate on, että asiat ilmaistaan ymmärrettävästi ja lyhyesti. Vaikka asioiden yksinkertaistaminen saattaa välillä kuulostaa lapsenomaiselta, on selkokieli kuitenkin puhetta aikuisille. On eri

asia selittää asiat ymmärrettävästi kuin aliarvioida kuulijaa. Selkokieli auttaa myös kuulijaa perehtymään itse Raamatun sanaan ja ilmaisemaan omia mielipiteitään ja ajatuksiaan tekstistä.

Seurakunnissa on edelleen jatkuva selkokielisen materiaalin tarve ja olemassa olevasta materiaalistakin huomattava osa on tehty erityisriippikouluja varten. Siksi tavoitteeni tässä työssä onkin tuottaa selkokielistä materiaalia, jonka avulla perehdytään Raamattuun aikuisen kehitysvammaisen näkökulmasta. Samalla haluan tukea kehitysvammaisten osallisuutta kirkossa ja vahvistaa heidän jäsenyyttään seurakunnassa.

2 KEHITYSVAMMAISUUS

2.1 Erilaisia määritelmiä

Kehitysvammaisuus on laaja ja vaikeasti määriteltävä käsite, jota on yritetty määrittää useista eri näkökulmista. Se kattaa valtavan joukon ihmisiä erilaisine kykyineen, tapoineen, haasteineen ja lahjakkuuksineen. Kehitysvammaisuudesta puhuttaessa tarkoitetaan yleensä älyllistä kehitysvammaisuutta, eli älyllisten toimintojen, kuten ajattelun, päättelyn, kielen tuottamisen ja ymmärtämisen pysyvää vajavuutta. Tämä älyllisen toimintakyvyn vajavuus on seurausta aivojen kehityshäiriöistä. Yleisimmin kehitysvammaisuuden syynä ovat juuri hermoston vammat ja vauriot, joihin sisältyy myös aivojen kehityshäiriöt. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 16.)

Kehitysvammaisuutta voidaan lähteä määrittelemään yksilön ominaisuuksien ja toimintakyvyn rajoitteiden kautta tai sitten ympäröivän yhteisön ja sen toimintakyvylle asettamien vaatimusten kautta. Suomen laissa esiintyvän määrittelyn mukaan kehitysvammainen on henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt johtuen synnynnäisestä tai kehitysiässä saadusta sairaudesta, viasta tai vammasta (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519). Myös Maailman terveysjärjestön (WHO) mukaan älyllinen kehitysvammaisuus on määritelty henkisen suorituskyvyn epätäydellisenä tai estyneenä kehityksenä (Kaski ym. 2012, 16). Kehitysvammalain ja WHO:n määritelmissä ei ole otettu huomioon ympäristön merkitystä kehitysvammaisuuden määrittämisessä. Sen sijaan The American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) on määritellyt älyllisen kehitysvammaisuuden älyllisten ja adaptiivisten taitojen ja ympäristön vaatimusten välisenä vuorovaikutuksena (Kaski ym. 2012, 16). Kehitysvammaisuutta ei siis määritä ainoastaan henkilön omat edellytykset ja kyvyt vaan myös ympäristön asettamat tavoitteet ja normit.

2.2 Elämänlaatu, hyvinvointi ja itsemäärääminen

Kehitysvammaisten ihmisten kohdalla nousevat usein esiin kysymykset elämänhallinnasta, elämänlaadusta, hyvinvoinnista ja itsemääräämisestä. Anu Raijas (2011) kirjoittaa artikkelissaan arjen hyvinvoinnista. Arki muodostuu ihmisen toiminnasta koulussa tai työelämässä, kotona ja harrastuksissa. Näillä toiminnoilla pyritään lisäämään arjen hyvinvointia. Hyvinvointia pyritään mittaamaan taloudellisesta, ajan käytöllisestä ja sosiaalisesta näkökulmasta. Se kuinka paljon henkilöllä on omia tuloja ja miten hän niitä käyttää, vaikuttaa tutkitusti henkilön hyvinvointiin. Myös työn ja vapaa-ajan tasapaino ja sosiaaliset suhteet ovat merkittäviä hyvinvoinnin kannalta. Kaikki nämä tekijät näyttävät hyvinvoinnista kuitenkin vain yhden osa-alueen. Siksi hyvinvointia on kokonaisuudessaan lähes mahdotonta mitata. (Raijas 2011, 243–245.)

Susan Erikssonin (2008) kvalitatiivinen haastattelututkimus vammaisten arkielämästä ja itsemääräämisestä osoittaa, että vammaisten elinoloissa suurimmat ongelmat liittyvät sosiaalisiin suhteisiin. Sosiaalisilla suhteilla ei tässä tarkoiteta pelkästään lähipiiriä ja niitä ihmisiä, joiden kanssa vammaisen on tekemisissä jatkuvasti vaan laajemmin koko ympäröivää yhteisöä ja yhteiskuntaa. Sosiaalinen ulossulkeminen eli ekskluusio on jottain, mitä lähes jokainen vammaisen joutuu yhteiskunnassamme edelleen kokemaan jossain vaiheessa elämäänsä. Lukuisat vaikeudet perheen perustamisessa, työsaannissa tai yhteisön jäsenenä olemisessa heikentävät myös taloudellista hyvinvointia ja sitä kautta rajoittavat yhteiskunnan täysivaltaista jäsenyyttä. (Eriksson 2008, 177–178.) Sosiaalisen ulossulkemisen myötä saatu erilaisuuden leima on myös vaikuttanut vammaisten identiteettiin ja itsetuntoon kauaskantoisestikin. Koulukiusaaminen tai syrjiminen on saattanut vähentää halukkuutta pyrkiä työelämään ja muuhun yhteiskunnan toimintaan sekä viedä uskon omiin kykyihin ja taitoihin. (Eriksson 2008, 175–176.) Tällainen erilaisuuden kokemus saattaa monilla rajoittaa myös seurakunnan toimintaan osallistumista. Vaikka seurakunnan tavoitteena olisikin saada vammaiset mukaan muun seurakunnan joukkoon, voi olla, että kokemuksiensa takia moni vammaisen nauttii enemmän erillisestä vammaisten toiminnasta, jossa saa kokea olevansa yhtä erilainen kuin muutkin. Samalla tavalla sopeutumaton muiden ihmisten joukkoon.

Kuitenkin hyvinvointiyhteiskunnassamme halutaan huolehtia heikoimmista, mikä näkyy vammaisten hyvinä asumisoloina. Erikssonin tutkimuksessa vammaisten keskuudessa ei esiintynyt sen laatuista köyhyyttä, että joku olisi nähnyt nälkää. Sen sijaan jollain ei ehkä ollut varaa ulkomaanmatkaan, mitä voisivat sanoa myös pienten lasten vanhemmat tai opiskelijat. (Eriksson 2008, 177–178.)

3 OSALLISUUS SEURAKUNNASSA

3.1 Jäsenenä yhteisössä

Yhteisöllisyys ja sosiaaliset suhteet ovat merkittävä osa ihmisen hyvinvointia. Yhteisöstä etsitään turvaa ja apua, mihin auttavat yhteisössä vallitsevat säännöt ja normit. Mitä tiukemmat ja selkeämmät säännöt yhteisössä on, sitä suurempaa turvaa se voi tuoda. Samalla ihminen hakee kuitenkin myös täydellistä vapautta. Joskus yhteisön tiukat säännöt voidaan kokea rajoittaviksi, jolloin syntyy ristiriita yhteisöllisyyden kaipuun ja itsenäisyyden tavoittelun välillä. (Pessi & Seppänen 2011, 288–289.) Tämän saman ilmiön voi havaita kaikissa yhteisöissä niin perheissä, asumisyksiköissä kuin seurakunnissakin. Erityisesti vammaisten asumisyksiköissä tämä tulee selkeästi esille. Toisaalta asumisyksikön tarkat rajat ja aikataulut vaikkapa ruokailuissa auttavat arjen jäsentämisessä ja tuovat näin turvaa. Toisaalta taas itsenäisyyteen pyrkivän henkilön elämää tarkat ruokajat voivat rajoittaa. Henkilölle voi syntyä kokemus, ettei hän saa itse valita omassa kodissaan, milloin haluaa syödä.

Elämän riskit, kiireisyys ja arvaamattomuus tekevät kuitenkin merkityksellisistä yhteisöistä, kuten seurakunnista, ihmiselle erityisen merkittäviä (Pessi & Seppänen 2011, 290). Uskonto voi olla toivon ja turvan tuoja elämässä ja vahva tukipilari moraalikehitykselle. Vain vapaassa ja turvallisessa ympäristössä ihmiselle voi syntyä terve uskonnollinen identiteetti. (Kaski ym. 2012, 304.) Tämän takia olisikin tärkeää, että vammaisia autettaisiin löytämään oma paikkansa yhteisössä niin, että myös muut yhteisön jäsenet kokisivat heidät osaksi samaa yhteisöä.

3.2 Jäsenenä Kristuksen ruumiissa

Monesti vammaiset ihmiset nähdään seurakunnassa vain diakonityön auttamisen kohteina. Toki auttamistyö on merkittävää ja nousee kristillisestä ajattelutavasta, mutta siitä on vielä pitkä matka vammaisten todelliseen tasavertaisuuteen ja osallisuuteen seurakunnassa. Monilla vammaisilla on paljon lahjoja, joita he voivat käyttää seurakunnassa eri-

laisissa tehtävissä. Vammaiselle saattaa myös herätä kysymys: Kelpaanko minä Kristukselle tällaisena? Vaikka vammaisuus ei ole sama asia, kuin sairaus, niin jatkuva avun kohteena oleminen, voi synnyttää käsityksen, että vammaisen tulisi ensin vahvan uskonsa avulla päästä eroon tai parantua vammastaan ja vasta sen jälkeen hän kelpaa Jumalalle. (Sariola 2002, 72–79.)

Kuten monet muutkin vaikeudet myös vammaisuus tai sairaus saattaa ihmisen lähes aina pohtimaan Jumalan olemassaoloa. Vaikeudet aiheuttavat hengellisiä haasteita, mutta saattavat myös vahvistaa uskoa ja luottamusta Jumalaan. Hengelliset selitykset voivat myös vakauttaa elämää ja antaa merkityksen tai selityksen vammalle tai sairaudelle. Usko voi auttaa selviytymään haasteista ja vapautumaan mahdollisesta katkeruudesta. (Treloar 2002, 594.)

Moniin uskontoihin liittyy ajatus, että sairaudet ja vammaisuus ovat rangaistuksia jostain synnistä tai epäuskosta. Vaikka tämä ajatus ei kuulukaan evankelis-luterilaisen kirkon opetukseen, se näkyy silti joskus ihmisten asenteissa. (Sariola 2002, 74.) Samoin oli myös Jeesuksen aikana. Kun Jeesus ja opetuslapset kohtaavat sokeana syntyneen, on opetuslasten ensimmäinen oletus, että miehen sokeus on hänen tai hänen läheisensä tekemän synnin seurausta. Jeesus kuitenkin kumoaa tämän ajatuksen ja vastaa, että sokeus on annettu miehelle, jotta Jumalan teot tulisivat hänessä näkyviin. (Joh. 9: 2-3.) Kirkon olisi hyvä selvittää tarkemmin vammaisuuden teologiaa, mikä auttaisi ihmisiä suhtautumaan paremmin vammaisiin henkilöihin. Myös avoimen keskustelun lisääminen olisi tärkeää. Vammaiset henkilöt ja heidän perheensä kaipaavat kirkon opetusta siitä, miksi Jumala antaa toisille niin paljon enemmän haasteita jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen. (Treloar 2002, 599–600.) Kuitenkin kun kirkko opettaa, että jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, se todella tarkoittaa jokaista. Kaikki ovat saman ruumiin jäseniä, joilla on omat tehtävänsä. Tehtävästä riippumatta kaikki jäsenet ovat samanarvoisia.

Saavutettavuus on yksi keskeinen käsite mietittäessä kehitysvammaisten osallisuutta kirkossa. Toiminnan tulisi olla saavutettavaa, mikä tarkoittaa sekä fyysistä että psyykkistä saavutettavuutta. Esteenä osallistumiselle voivat olla fyysiset esteet kuten vaikeakulkuiset tilat (paljon rappusia) tai psyykkiset esteet, kuten muiden asenteet tai oma ar-

kuus ja avuntarve. (Kirkko kaikille -ohjelma 2003.) Erityisesti seurakunnassa haasteena ovat fyysiset esteet, sillä osa seurakunnan tiloista on yleensä vanhoissa rakennuksissa, joiden rakentamisen aikaan ei ole vielä osattu ottaa esteettömyyttä huomioon. Suuri osa seurakunnan toiminnasta on esiteltyä netissä ja seurakunnan kotisivuilta voi nähdä kuinka monipuolista toimintaa seurakunnassa on tarjolla (Häkkinen 2011, 32). Tämäkin voi kuitenkin rajoittaa, sillä kaikilla vammaisilla ei ole tietokonetta tai taitoja hyödyntää sitä, vaikka nettiyhteys olisikin saatavilla. Tämän takia työntekijän olisi tärkeää osata esitellä monipuolisesti seurakunnan toimintaa, eikä ainoastaan vammaisille erityisesti järjestettyä toimintaa.

Seurakunnan jäsenyys koostuu seurakuntalaisuudesta, seurakunnan toimintaan osallistumisesta ja vaikuttamisesta. Seurakuntalaisen rooli muodostuu sekä oman, että työntekijän näkemyksen yhteisvaikutuksena ja on jotain hiljaisen sivustaseuraajan ja omatoimisen järjestelijän väliltä. (Häkkinen 2011, 32.) Ei ole siis yhdentekevää se, kuinka työntekijänä näemme vammaiset seurakunnassa. Usein vammaisille ei osata tuoda esille kaikkia mahdollisuuksia osallistua seurakunnan toimintaan eikä etenkin vaikuttamisen mahdollisuuksia ja väyliä.

3.3 Seurakunnan kehitysvammatyö

Kehitysvammatyö on osa kirkon diakoniatyötä ja se perustuu kristilliseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan jokainen yksilö on arvokas omana itsenään, ei tekojensa ja saavutustensa takia, vaan pelkästään siksi, että on olemassa. Kirkon kehitysvammatyötä tekevät siihen nimetyt papit, lehtorit ja diakoniatyöntekijät. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Joissain seurakunnissa on myös nimetty erikseen vammaistyötä tekevä nuorisotyönohjaaja (Nuopponen 2012). Työntekijä voi toimia yhdessä seurakunnassa tai sitten usean seurakunnan alueella. Esimerkiksi Keski-Suomen seurakunnilla on yhteinen kehitysvammaistyön pappi, joka osallistuu eri seurakuntien kehitysvammaisten kirkkopäiviin ja vastaa alueen pienryhmärippikouluista.

Tiina Häkkisen (2011) Pro Gradu -tutkielmassa nousi esiin huoli seurakunnan vammaistyön tulevaisuudesta ja resurssien riittävydestä, koska työala on niin selkeästi rajattu

tietyille työntekijöille. Nämä työntekijät ovat seurakuntayhtymän tai kuntayhtymän palveluksessa ja paikallisen seurakunnan tasolla ammattitaito löytyy lähinnä diakoniatyöntekijöiltä. Moni pitkäaikainen työntekijä on myös jäämässä samaan aikaan eläkkeelle, eikä vammaisala tunnu kiinnostavan nuoria alalle hakeutuvia kovinkaan paljon. (Häkkinen 2011, 85.) Diakonia-ammattikorkeakoulussa tähän huoleen on pyritty vastaamaan uudella opetussuunnitelmalla, johon kuuluu sosiaalialan perusopintoihin pakollisina opintoina viiden opintopisteen vammaisuus-opintokokonaisuus (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012). Näin pyritään siihen, että kaikilla alalle valmistuvilla olisi edes perustiedot ja -taidot hallinnassa työelämään siirryttäessä. Jos työntekijätasolla päästään pois näin selkeästä vammaistyön erottelusta ei se varmasti voi olla näkymättä myös toiminnan ja asenteiden tasolla.

Kirkon kehitysvammaistyön tavoitteena on turvata kehitysvammaiselle kristillinen kasvatus ja elävä seurakuntayhteys (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Kirkko tarjoaa kehitysvammaisille erilaista ohjelmaa seurakunnasta riippuen. Seurakunta järjestää kehitysvammaisille ja heidän vanhemmilleen erilaisia ryhmiä, leirejä ja retkiä sekä tietysti jokavuotisen valtakunnallisen kehitysvammaisten kirkkopäivän. Toimintaa toteutetaan paljon yhteistyössä monien eri tahojen kanssa ja erityisesti alan liittojen Kehitysvammaisten Tukiliiton ja Kehitysvammaliiton kanssa (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Seurakunta voi myös järjestää teemapäiviä esimerkiksi surun ja kuoleman käsittelystä kehitysvammaisten parissa työskenteleville kaupungin työntekijöille. Kuten seurakunnan muukin toiminta myös kehitysvammaistyö muuttuu seurakuntalaisten ja seurakunnan erilaisten tarpeiden mukaan. (Nuopponen 2012.)

Seurakunnan kehitysvammaistyön luonne ja tavoitteet ovat muuttuneet pitkällä aikavälillä. Kunnan vastuu kehitysvammaistyöstä on kasvanut, jolloin seurakunnalle on jäänyt enemmän resursseja keskittyä omaan erityiseen tehtäväänsä. (Jääskeläinen 2002, 200.) Seurakunnan tehtävänä on varmistaa kehitysvammaisille kristillinen kasvatus, elävä seurakuntayhteys ja sielunhoito. Näiden mahdollistamiseen etsitään erilaisia keinoja, kuten erityisriippikoulut. (Kaski ym. 2012, 302.) Nykyisen kehitysvammaistyön suuntana on, että syrjäyttävästä toiminnasta pyritään osallistavaan ja integroivaan toimintaan. Enää ei keskitytä ongelmiin, vaan voimavaroihin ja erityispalveluista pyritään luonnollisiin tukimuotoihin. Kirkon toiminnassa kiinnitetään entistä paremmin huomiota sekä

henkiseen että fyysiseen esteettömyyteen. Kaikille tulisi olla mahdollista osallistua ja olla aktiivisena osana seurakuntaa. Merkittäviä tavoitteita kirkossa ovat myös vertaistuen vahvistaminen ja yhteistyön lisääminen eri vammaisjärjestöjen kanssa. (Jääskeläinen 2002, 200.)

Yksi haaste seurakunnalle ovat itsenäiseen asumiseen muuttaneet sekä erilaisissa palveluyksiköissä asuvat kehitysvammaiset nuoret. Kirkon tulisi tukea sekä nuorta, että perhettä tässä itsenäistymisen vaiheessa ja auttaa nuorta aikuista sosiaalisen verkoston muodostamisessa, mikä ei aina ole helppoa. (Jääskeläinen 2002, 201.) Eräitä tärkeimpiä seurakunnan yhteistyökumppaneita ovatkin vammaisten asumisyksiköt ja toimintakeskukset, joissa voidaan käydä pitämässä hartauksia ja kerhoja. Seurakunnan toiminta tuo vaihtelua yksiköiden arkeen ja tukee kehitysvammaisten keskinäistä vertaistukea. (Sikorski 2012.) Ryhmä, jolle materiaalini suunnittelen, koostuu osittain juuri nuorista aikuisista, joille itsenäistymisen kysymykset ovat erittäin ajankohtaisia. Seurakunta voi auttaa järjestämällä toimintaa sekä toimintakeskuksessa että sen ulkopuolella.

Seurakunnan kehitysvammatyössä yksi suuri ongelma on sopivan selkokielisen materiaalin puute. Myös tämä seurakunnan vetämä ryhmä tarvitsisi kipeästi materiaalia koontumisiinsa. Samalla tavoin kuin kaikkien ihmisten tulisi saada lukea Raamattua omalla kielellään, myös kehitysvammaisten tulisi voida tutustua Raamattuun selkokielellä, ymmärrettävällä tavalla. Kirkon selkotyöryhmän työn tuloksena julkaistiin vuonna 2004 Pertti Rajalan (2004) kirja nimeltä Raamattu kertoo. Se sisältää Raamatun kertomuksia selkokielellä. Se eroaa lapsille tarkoitetuista kirjoista siinä, että se on kirjoitettu aikuisen näkökulmasta ja kokemusmaailmasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2004.) Raamatunkertomuksia ei siis ole esimerkiksi kaunisteltu, kuten joskus lasten raamatuissa kuulijoiden suojelemiseksi. Syksyllä 2012 julkaistiin myös Pertti Rajalan (2012) kirjoittama Selkoraamattu, jonka pohjana on ollut kirja Raamattu kertoo. Sitä on kuitenkin täydennetty Apostolien teoilla, Uuden Testamentin kirjeillä ja Ilmestyskirjalla. (Keskiäho 2012.) Tärkeää olisi, että ryhmässä voidaan yhdessä lukea Raamatun tekstejä ja sen jälkeen keskustella mitä tässä puhutaan ja mikä sen merkitys on ryhmäläisille tänä päivänä.

4 PIENRYHMÄTOIMINTA JA TOIMINNALLISET MENETELMÄT

4.1 Pienryhmätoiminnan muodot

Ryhmässä on mahdollisuus opetella yhteistyötaitoja, johtamista ja vastuun ottamista, joita tarvitaan sekä työ että yksityiselämässä. Lisäksi ryhmässä voidaan opetella tunnistamaan omia ja toisten tunteita ja ottamaan huomioon toisten tarpeet omia tarpeita unohtamatta (Ritokoski 2010, 65.) Pienryhmätoiminta on yksi keskeisimpiä seurakunnan työmuotoja. Lähes kaikki toiminta lapsuudesta vanhuuteen tapahtuu erilaisissa ja erikokoisissa ryhmissä. Lapsille seurakunta tarjoaa päiväkerhoja ja pyhäkouluja. Varhaisnuorille järjestetään erilaisia harrastuskerhoja, partiota ja joissain seurakunnissa aamu- ja iltpäivätoimintaa. (Haastettu kirkko 2012, 140–142.) Nuorille on tarjolla rippikoulu, jossa suurin osa oppimisesta tapahtuu erilaisissa ryhmissä. Sen lisäksi on nuorteniltoja ja raamattupiirejä. Aikuisille ja ikääntyville on sitten esimerkiksi perhekerhoja, sururyhmiä, lähetyspiirejä ja raamattupiirejä. Lisäksi seurakunnasta löytyy vielä erilaisia vammaisten ryhmiä, mielenterveys- ja päihdekuntoutujien piirejä sekä maahanmuuttajien ryhmiä. Vuonna 2011 diakoniatyössä järjestettiin 530 erilaista vammaisten ryhmää, joihin osallistui yli 7000 ihmistä (Haastettu kirkko 2012, 205). Ryhmätoiminnalle on siis selkeästi oma paikkansa ja kysyntänsä seurakunnan työssä. Se muodostaa ikään kuin jatkumon läpi koko ihmiselämän.

Ryhmät voivat olla tavoitteellisia, mutta toiminnan jatkuessa tavoitteet saattavat vaihtua tai jäädä pois kokonaan. Ryhmiin kuuluu usein sekä keskustelua että toimintaa. Ryhmän työskentely voi painottua jompaan kumpaan, mutta keskustelua ei voida koskaan kokonaan jättää pois. Toimintaa täytyy ohjeistaa ja myöhemmin purkaa keskustelun avulla. (Vilén, Leppämäki & Ekström 2008, 269–270.) Hyvässä ryhmässä toiminnalliset menetelmät tukevat keskustelua herättämällä ajatuksia ja tunteita, joita voidaan sitten yhdessä käsitellä ja jakaa. Ryhmästä saadut uudet kokemukset ja niistä saatu palaute vahvistavat itsetuntemusta ja mahdollistavat muutokset sosiaalisissa taidoissa (Muhonen, Lallukka & Turtiainen 2009, 13).

Ryhmä koostuu yksilöistä, joilla on jokin yhteinen tavoite, jäsenten välistä vuorovaikutusta ja ymmärrys siitä, ketä ryhmään kuuluu. Ryhmä ei aina tarvitse ohjaajaa, mutta siitä on hyötyä ryhmän tavoitteiden saavuttamisessa. Erilaisissa hoitavissa ryhmissä ohjaajan läsnäolo on erityisen tärkeää. Ohjaajan tehtävä on antaa ryhmäläisille kokemus voimaantumisen. Tällaiset tavoitteelliset ja hoitavat ryhmät voidaan jakaa aihekeskeisiin ryhmiin, vertaisryhmiin ja psykoterapiaryhmiin. (Vilén ym. 2008, 270–271.) Seurakunnan työssä tavataan näistä kolmesta sekä aihekeskeisiä keskusteluryhmiä että vertaisryhmiä. Kehitysvammaisten aikuisten raamatturyhmä on osittain näitä molempia. Ryhmässä on tietty aihe, jota käsitellään, mutta samalla se toimii myös vertaistukiryhmänä etenkin niillä kerroilla, kun paikalla ovat vain naiset tai miehet.

Aihekeskeisessä keskusteluryhmässä oleellista on, että ryhmällä on selkeä halu keskustella jostain ennalta määrätystä aiheesta. Ryhmällä on myös selkeä tavoite ja ennalta määrätty vetäjä. Ryhmän tavoitteena on jakaa ajatuksia ja kokemuksia ja sitä kautta muuttaa ajattelumalleja ja asenteita tiedon lisääntymisen kautta. Keskusteluryhmässä voi olla jäseniä viidestä kolmeenkymmeneen ja se voi kokoontua tilanteesta riippuen vain kerran tai tarvittaessa useamman kerran säännöllisesti. Ohjaajan tehtävä on alustaa käsiteltävä aihe, jakaa puheenvuoroja tasaisesti ryhmän sisällä ja esittää mahdollisesti kysymyksiä käsiteltävään asiaan liittyen. Näin ohjaaja pitää siis keskustelua yllä ja voi samalla hallita sitä ryhmän tavoitteiden saavuttamiseksi. (Vilén ym. 2008, 271–272.)

Vertaisryhmä syntyy, kun ryhmän jäsenet ovat samanlaisessa elämäntilanteessa tai heillä on jokin yhteinen ongelma, kuten alkoholi riippuvuus tai jokin onnettomuudessa syntynyt vamma. Ryhmässä keskustellaan niin menneisyydestä, nykyisyydestä kuin tulevas-takin. Ryhmässä otetaan esille arkipäivän tilanteita ja pyritään kokemuksiä jakamalla tukemaan toisia ja löytämään yhdessä keinoja selviytyä näistä tilanteista. Vertaisryhmän ohjaaminen vaatii ohjaajalta hieman enemmän, kuin keskusteluryhmässä. Vertaisryhmässä ohjaajalla täytyy olla syvä ymmärrys tai omakohtainen kokemus jäseniä yhdistävästä ongelmasta tai paljon terapeutista tietämystä. Jos ohjaajalla on sama ongelma kuin ryhmän jäsenillä, hänen tulee kuitenkin olla prosessissaan huomattavasti ryhmäläisiä pidemmällä, jotta ryhmän ohjaaminen onnistuu. (Vilén ym. 2008, 272–273.) Ryhmässä jakaminen vaatii aina rohkeutta, sillä se altistaa ryhmäläisen toisten arvostelulle

(Horder 2010, 67). Vertaisryhmässä kokemusten jakajat kamppailevat kuitenkin samantyylisten ongelmien kanssa, jolloin toisten arvostelu yleensä vähenee.

4.2 Ryhmädynamiikka ja koheesio

Ryhmädynamiikka tarkoittaa ryhmän jäsenten välistä vuorovaikutusta ja sen synnyttämiä ryhmän sisäisiä voimia. Jotta ryhmä olisi voimaannuttava, siinä täytyy esiintyä muutamia hoitavia tekijöitä. Tällaisia tekijöitä ovat:

1. Tiedon jakaminen

Kokemusten ja ajatusten jakaminen on tärkeää tiedon lisääntymisen kannalta. Tiedon jakamista tapahtuu aina kahden ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa.

2. Ryhmään kuuluminen

Kuuluminen ryhmään, jossa henkilö tulee kuulluksi ja hyväksytyksi on erittäin tärkeää voimaantumisen kannalta.

3. Avautuminen ja hyväksyntä

Turvallinen ryhmä mahdollistaa avautumisen henkilökohtaisista asioista. Tällöin ryhmän hyväksyntä voi auttaa vapautumaan häpeästä tai syyllisyydestä.

4. Toivon herättäminen ja löytäminen

Ongelman käsittelyn eri vaiheissa olevien henkilöiden on hyvä jakaa kokemuksiaan keskenään. Toisten kokemuksista ja mahdollisista ratkaisuista kuuleminen synnyttää toivoa.

5. Samankaltaisuuden kokeminen

Yhteisen ongelman käsittely synnyttää tunteen normaaliudesta. Ryhmässä voi myös kokea, että muut jäsenet ymmärtävät paremmin ongelman, joka on kaikille yhteinen.

6. Toisen auttamisen kokemus

Pidemmällä prosessissaan oleva jäsen, voi auttaa akuutimmassa vaiheessa kamppailevaa ryhmäläistä. Auttamisen kohteesta auttajaksi muuttaminen lisää itseluottamusta ja elämänhallinnan kokemusta.

7. Ihmissuhdetaitojen ja sosiaalisten taitojen oppiminen

Ryhmässä voi harjoitella erilaisia ihmissuhdetaitoja ja samalla saa palautetta taidoistaan muilta ryhmän jäseniltä. Ryhmässä voi ottaa mallia vetäjältä tai muilta ryhmäläisiltä. Sosiaalisia taitoja voi opetella myös erilaisten roolileikkien avulla.

8. Sosiaalinen tuki

Ryhmän tuki arjessa selviytymisessä voi olla todella merkittävä. Sen luoma kiinteä ja kannustava ilmapiiri on oleellinen muutoksen syntymisessä.

9. Primäärin perheryhmäkokemuksen korjaava kokeminen

Pitkäkestoisessa säännöllisesti kokoontuvassa ryhmässä voi herätä voimakkaita tunteita ja muistoja lapsuuden kokemuksista. Kun kyse ei ole psykoterapiasta, pyritään keskustelu kääntämään nykyhetkeen ja tunteita käsittelemään yleisemmällä tasolla. (Vilén ym. 2008, 276–278.) Hoitavaan ryhmään ei vaadita kaikkien näiden piirteiden toteutumista, sillä niiden esiintyminen riippuu paljon ryhmän jäsenistä ja siitä kuinka usein ja kuinka monta kertaa ryhmä kokoontuu.

Turvalliseen ja hoitavaan ryhmään liittyy myös kokemus armosta. Aina kun ryhmässä tuodaan esille omia ajatuksia, altistaa se henkilön ja hänen mielipiteensä toisten arvostelulle. Parhaimmillaan ryhmässä voidaan kuitenkin kokea armoa ryhmäläisten taholta. Ryhmässä voi sanoa mielipiteensä vapaasti, mutta mielipidettä voi myös muuttaa. Turvallisessa ryhmässä on myös vara tehdä virheitä, koska siinä voi luottaa, että virheensä saa anteeksi ja muut ryhmäläiset voivat tarvittaessa auttaa. (Horder 2010, 76.) Kun kyseessä on seurakunnan ryhmä, on toki tarkoituksena myös antaa ryhmälle kokemus Jumalan armosta, joka rakastaa ja antaa anteeksi vielä aivan toisella tasolla, kuin mihin me ihmiset kykenemme.

Koheesiolla puolestaan tarkoitetaan ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koheesio on merkittävää ryhmässä syntyvän luottamuksen ja henkilökohtaisten asioiden ja kokemusten jakamisen kannalta. Ryhmän alussa yhteenkuuluvuuden tunnetta pyritään lisäämään, mutta koska tarkoituksena on, että ryhmäläinen tulee toimeen ilman ryhmää, pyritään lopussa vähentämään osallistujien riippuvuutta ryhmästä. Koheesiota voidaan alussa lisätä henkilökohtaisten asioiden paljastamisella (tosin ei enempää kuin jokaisesta itseltään hyvältä tuntuu), tiivistelmien esittämisellä, palautteen pyytämällä, haastatteluharjoituksilla esimerkiksi tutustuttaessa toisiin jäseniin, jokaisen osallistumisen varmistamisella, ryhmäongelmien ratkaisemisella, yhteistyötehtävien antamisella ja kahvi- tai ruokatarjoilulla. Ryhmän tapaamisten päättyessä koheesiota voidaan puolestaan vähentää yksilöllisempien tehtävien antamisella, jäljellä olevan ajan osoittamisella, keskustelemalla siitä, miten kukin on erilainen ryhmän ulkopuolella, yksilöllisellä palautteella,

kokoontumisten harventamisella, sitomisella muihin ryhmiin tai vahvistus - ja seuranta-kokoontumisten sopimisella. (Vilén ym. 2008, 278–279.)

4.3 Toiminnalliset menetelmät vuorovaikutuksen ja itseilmaisun tukena

Kehitysvammaisten kanssa työskennellessä huomaa joskus, että sanat eivät riitä tai eivät tavoita vastaanottajaa. Silloin on tärkeää löytää muita keinoja vuorovaikutuksen tueksi. Monille kehitysvammaisille puhetta voi olla vaikea tuottaa ja ymmärtää, jolloin varsinaisista keskusteluryhmistä ei ole juurikaan apua, vaan päinvastoin ryhmä ja sen vaatimukset verbaaliseen viestintään voivat aiheuttaa turhautumista ja masennusta. Tässä auttavat monet erilaiset luovan toiminnan keinot. Toiminnallisilla menetelmillä voidaan antaa ääni myös niille ryhmän jäsenille, joille verbaalinen ilmaisu on vaikeaa.

Toiminta ryhmässä voi olla melkein mitä vain, kunhan se palvelee ryhmän tarkoitusta ja ottaa huomioon ryhmäläisten taidot, iän ja tavoitteet. Usein erilaisilla harjoitteilla pyritään vahvistamaan sosiaalisia taitoja. (Muhonen ym. 2009, 33.) Vilén, Leppämäki ja Ekström (2008) esittelevät kirjassaan erilaisia luovia toiminnallisia menetelmiä. Toiminnassa voidaan hyödyntää musiikkia, kuvaa, elokuvaa, kirjoittamista ja kirjallisuutta, kehollisuutta ja liikettä sekä draamaa. Kehitysvammaisille tunteiden hallitseminen ja kuvaaminen voi olla vaikeaa, jolloin luovat menetelmät auttavat heitä ilmaisemaan tunteita. Musiikkia käytetään sekä terapiamuotona, että toiminnallisesta näkökulmasta. Musiikki tukee kehitysvammaisen kokonaisvaltaista kehitystä. Musiikkia voidaan kuunnella, tuottaa itse tai siihen voidaan yhdistää muuta toimintaa, kuten piirtämistä, kirjoittamista tai tanssia. (Vilén ym. 2008, 285–295.) Myös materiaalissani (kts. liite 1) musiikki on suuressa roolissa. Jokaisella kokoontumiskerralla lauletaan hengellisiä lauluja. Lisäksi iankaikkinen elämä -teemaan liittyy useita eri lauluja, joita voidaan ryhmästä riippuen laulaa, kuunnella levyiltä tai musisoida levyn mukana. Myös rukous-teemassa käytetään instrumentaalista musiikkia apuna rukoukseen keskittymiseen.

Kuvia on käytetty kaikessa vammaistyössä kommunikaation apuna jo pitkään. Kuvia voidaan käyttää myös kuvataideterapiassa. Kuvia tehdessä on tärkeää, että kuvan piirtäjä saa itse kertoa ja tulkita kuvaansa ilman, että ohjaaja lähtee tulkitsemaan, mitä kuvas-

sa näkee. Valmiita kuvia voidaan käyttää apuna vaikeidenkin tunteiden ilmaisussa ja käsitteilyssä. (Vilén ym. 2008, 299–304.) Niille, joille verbaalinen ilmaisu on haastavaa, voi olla lähes mahdotonta edes nimetä tuntemiaan tunteita. Kuvat ovat yksi toimiva apuväline juuri tunteiden nimeämiseen (Muhonen ym. 2009, 34). Erilaisia kuvakortteja käytetään paljon seurakunnan ryhmissä esimerkiksi ryhmän aloittavassa fiiliskierroksessa tai itsensä esittelyssä uuden ryhmän alkaessa. Materiaalissani valmiita kuvia käytetään, kun mietitään yhdessä, mitä on rukous. Kuvia puolestaan tuotetaan itse piirtämällä tai maalaamalla oma työ.

Kirjoittaminen on vuorovaikutusta joko oman sisimmän tai toisen ihmisen kanssa. Kirjoittamisen kautta voidaan purkaa erilaisia tilanteita ja tunteita. Joskus vaikeista asioista ei kykene puhumaan, mutta kirjoittaminen onnistuu ja kirjoitettua tekstiä voi olla helppompaa lukea myös toiselle ihmiselle. Kirjoittaessa voidaan käyttää myös eri tyyllilajeja. Omista tunteistaan kirjoittaminen auttaa jäsentämään ja tunnistamaan niitä. (Vilén ym. 2008, 317–321.) Kirjallisuuden lukemisella puolestaan voidaan oppia eläytymään toisten tunteisiin ja ymmärtämään niitä paremmin (Vilén ym. 2008, 327). Sekä luettua että kirjoitettua tekstiä esiintyy materiaalini jokaisessa tapaamiskerrassa. Joka kerralla luetaan Jeesukseen elämään liittyvä raamatunkertomus. Lisäksi joka kerralla täytetään raamisvihkoa, johon voi kirjoittaa teemasta heränneitä ajatuksia ja kysymyksiä. Kehitysvammaisille kirjoittaminen voi olla haastavaa, joten vaihtoehtona on myös piirtää ajatuksiaan. Tärkeää ei ole se, että joku muu voi saada selvää henkilön kirjoittamista tai piirtämistä ajatuksista, vaan se, että omia ajatuksiaan voi tällä tavalla jäsentää ja ryhmän teemoihin voi palata myöhemmin omalla ajalla vihkoa selatessa.

Liikettä ja kehollista viestintää voidaan hyödyntää vuorovaikutuksessa monella tavalla. Tunteita voidaan tulkita ja ilmaista liikkeen kautta. Liikkuminen ja liike auttavat myös kehonkuvan muodostamisessa, mikä on tärkeää koko minäkuvan ja itsetunnon kannalta. Vaikka suomalaisille oman tilan säilyttäminen on tärkeää, niin silti jokainen kaipaa kosketusta. Lempeä kosketus rauhoittaa ja lohduttaa, mutta toisaalta vähemmän lempeä kosketus taas voi saada aikaan paljon pahaa. Yhdessä liikkuminen on myös hyvä tilanne opetella sosiaalisia taitoja ja yhteisiä pelisääntöjä. Liikkuessa täytyy pitää huolta siitä, että liikkumisen ilo on merkittävämpää kuin osaaminen. (Vilén ym. 2008, 329–335.) Liikettä käytetään materiaalissani havainnollistamaan Jumalan huolenpitoa. Jokainen

saa vapaasti miettiä ja kokeilla, miltä tuntuu liikkua kuin huoltenpainama ihminen ja miten liikkuu puolestaan huoleton ihminen. Fyysistä kontaktia tulee ryhmän kanssa aina loppupiiirissä, jossa pidetään toisia kädestä. Lähimmäisenrakkaudesta puhuttaessa toisen palvelua ja palveltavana olemista havainnollistetaan pallohieronnalla, jossa myös tulee positiivista fyysistä kontaktia toisen ihmisen kanssa.

Draaman ajatellaan perinteisesti liittyvän teatteritaiteeseen, mutta sitä voidaan käyttää myös yksilön omien kokemusten ja oivallusten käsittelyyn. Draamassa tilanne voidaan esittää etäännytetysti eli kokemus voi olla ihmisen oma, mutta hän esittää jotain muuta roolia. Tämä voi helpottaa asian käsittelyä. Draama voi olla pedagogista, jolloin se pyrkii opettamaan ja ohjaamaan, tai sosiodraamaa, jolloin keskitytään ihmisten sosiaalisiin rooleihin. Draaman tavoitteena voi olla oppiminen ja kasvaminen, mutta ehkä vielä tärkeämpää on tekemisen ja onnistumisen ilo. Draama ei anna valmiita malleja, vaan auttaa ihmistä rakentamaan itse omaa identiteettiään. (Sonkkila 2008, 339–349.) Draamaa käytetään lähimmäisenrakkaus-teemassa, jossa vapaaehtoiset esittävät Laupias samarialainen -kertomuksen ryhmälle. Se millaisen roolin draama saa ryhmässä riippuu sekä ryhmän vetäjästä, että näyttelijöistä. Näytelmän roolista voidaan keskustella etukäteen ja päättää onko sen tarkoitus havainnollistaa tapahtumia vai opettaa.

5 SELKOKIELI

5.1 Mitä selkokieli on?

Selkokieli on sanastoltaan, sisällöltään ja rakenteeltaan helpotettua kommunikointia. Se on helpommin ymmärrettävää kuin yleiskieli. Selkokielen tavoitteena on mahdollistaa kaikkien osallistuminen vuorovaikutukseen, myös niiden, joilla on vaikeuksia lukemisessa tai ymmärtämisessä. (Kartio 2009, 8; Virtanen 2002, 8.)

Selkokieltä on kehitetty Suomessa 1970-luvulta lähtien, kun huomattiin monien erityisryhmien kamppailevan kielellisten vaikeuksien kanssa, ja se koski alun perin vain kirjoitettua tekstiä. Kehityksen taustalla oli ajatus, että kaikilla on oikeus osallistua päätöksen tekoon ja toimia tasa-arvoisena jäsenenä yhteiskunnassa. (Kulkki-Nieminen 2002, 35.) Selkokielen oikeutusta on perusteltu saavutettavuuden käsitteellä (Virtanen 2009, 20). Saavutettavuus sisältää kahdeksan osa-aluetta: asenteiden saavutettavuus, fyysinen saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedollinen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus, sosiaalinen ja kulttuurinen saavutettavuus sekä päätöksenteon saavutettavuus (Opetusministeriö 2004). Näistä selkokielen käyttäjien kannalta tärkeimmät kohdat ovat tiedollinen ja tiedottamisen saavutettavuus, koska ne vaikuttavat suuresti arkipäivän selviytymiseen ja vaikuttavat kaikkiin muihinkin saavutettavuuden osa-alueisiin. Tiedollisella saavutettavuudella tarkoitetaan ymmärtämisen helpottamista esimerkiksi selkokielisen opastuksen avulla, mikä helpottaa myös fyysistä saavutettavuutta. Tiedottamisen saatavuus viittaa puolestaan siihen, että erilaisten esitteiden ja tiedotteiden visuaaliseen ja kielelliseen selkeyteen kiinnitetään huomiota, verkkosivut suunnitellaan saavutettaviksi ja mainontaa kohdistetaan erityisryhmille. (Virtanen 2009, 21.) Näin voidaan lisätä esimerkiksi sosiaalista ja kulttuurista sekä päätöksenteon saavutettavuutta.

Selkokielen tarve on jatkuvasti kasvanut, koska vammaistyössä on kiinnitetty siihen enemmän huomiota ja on huomattu, että selkokielen myötä moni kielellisistä vaikeuksista kärsivä on saanut paremmat mahdollisuudet osallistua vuorovaikutukseen ja itseilmaisuuksiin. Lisäksi suomen kielen oppijoiden määrä on lisääntynyt huomattavasti. Selko-

kieli ei siis ole sidoksissa vammaistyöhön, vaan sitä voidaan hyödyntää myös maahanmuuttajien ja ikääntyvien parissa. (Kartio 2009, 8-9.)

5.2 Perusohjeita selkokielen puhumiseen

Keskustelu koostuu aina puheenvuoroista ja etenemisen kannalta on oleellista, että puhujat ymmärtävät toisiaan. Puhuja ei voi valmistella sanottavaansa etukäteen samalla tavalla kuin kirjoittaja voi. Vuorovaikutustilanteessa puhuja saa heti palautetta kielestään, jolloin hän voi esittää asian toisella tavalla ja käyttää apunaan esimerkiksi eleitä, viittomia tai piirtämistä. Vastuu keskustelussa on aina osaavimmalla puhujalla. Hän voi puheensa saamasta palautteesta päätellä tarvitseeko toinen selkokieltä. (Kartio 2009, 10–11.)

Selkokielessä puhutaan yhdestä asiasta kerrallaan. Ymmärtäminen vaikeutuu aina, jos lyhyessä kokonaisuudessa tulee liian paljon asiaa. Puheenvuorojen tulisi myös olla lyhyitä ja järjestelmällisiä, sillä ne on helpompi ymmärtää kuin pitkät ja asiasta toiseen polveilevat puheenvuorot. (Kartio 2009, 12–13.) Tämän voi huomata myös lasten kanssa. Jos annat liian paljon ohjeita samassa lauseessa, lapsi ei todennäköisesti muista kaikkea ja jotain jää tekemättä. Jos sen sijaan annat yhden ohjeen kerrallaan ja odotat, että lapsi on ymmärtänyt asian ja toiminut sen mukaan tulevat kaikki ohjeet noudatetuiksi.

Tärkeää on huomioida sekin, että lapsille puhutaan eri tavalla kuin aikuisille. Aina voi myös tarkistaa erilaisilla kysymyksillä, onko henkilö ymmärtänyt puheesi vai täytyykö sitä mukauttaa tai jokin asia selittää eri tavalla. (Kartio 2009, 13–15.) Kehitysvammaiselle tai ikääntyneelle ihmiselle saatetaan helposti puhua samaan sävyyn kuin lapselle, mikä on alentavaa aikuista ihmistä kohtaan, vaikka hänellä olisikin vaikeuksia ymmärtää asioita ja puhetta. Yleensä ajatellaan, että kehuminen tuo positiivista ilmapiiriä ja vaikuttaa siten myönteisesti vuorovaikutustilanteeseen. Kehuminen voi olla kuitenkin myös negatiivinen asia, jos kehu onkin piilokritiikkiä puhujaa kohtaan. Kehumisella voidaan myös asettua toisen yläpuolelle auktoriteetiksi. (Leskelä 2009, 32–34.)

Sanavalinnoissa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että käyttää tuttuja päivittäisessä puheessa käytettyjä sanoja. Jos on tarve käyttää vieraita lainasanoja tai abstrakteja sanoja niin niiden merkitys on syytä selittää. Puhuja voi myös korostaa viestinsä tärkeitä ja keskeisiä sanoja. (Kartio 2009, 16–19.) Rytmien ja sävelkulun osalta keskeistä on puhua rauhallisesti, mutta ei laahaavan hitaasti. Keskustelussa liian hidas puhe tekee tilanteesta vaivaantuneen ja epäaidon. Kokonaisuuksien välillä on kuitenkin hyvä pitää pitkältä tuntuvinkin taukoja, jolloin antaa toiselle aikaa ymmärtää ja osoittaa ymmärtäneensä. Keskellä kokonaisuutta pidetty tauko ei kuitenkaan tue asian ymmärtämistä. Äänensävyä tai intonaatiota ei yleensä tarvitse korostaa tavallista keskustelua enempää, sillä se voi myös antaa epäaidon ja teennäisen kuvan. Tarvittaessa sitäkin voi kuitenkin käyttää tehokeinona korostamaan viestiä. Normaalisissa keskusteluissa ei ole syytä korottaa äänenvoimakkuutta, ellei toinen ole huonokuuloinen. (Kartio 2009, 22–23.)

5.3 Kritiikkiä selkokieltä kohtaan

Selkokieltä ei ole automaattisesti hyväksytty käytettäväksi vaan se on saanut kohdata myös paljon kritiikkiä. Jotkut kirjailijat ovat vahvasti selkokieltä vastaan, koska heidän mielestään kielestä karsitaan silloin liikaa tekstin sävyjä. Tämä yksinkertaistaa ja köyhdyttää kieltä. Jotkut tahot vaativat selkokieleen tiukempia kirjoitusohjeita ja suuri osa kuitenkin epäilee edelleen mukauttamisen mielekkyyttä. Selkokielen suurena haasteena ovat eritasoiset käyttäjäryhmät. Yksi teksti voi olla toiselle aivan liian yksinkertaista ja toiselle taas liian vaikeaa. Tulevaisuudessa selkokielen kirjoitussääntöjä onkin selkeytettävä ja tiukennettava sekä eri lukijaryhmille että eri tekstilajien osalta. (Virtanen 2009, 112–118.)

Selkokielen haasteet tulevat erityisen hyvin esille Pertti Rajalan prosessissa kirjoittaa Selkoraamattu (Rajala 2012). Suuri osa kristityistä on sitä mieltä, että Raamattu tulisi pyrkiä kääntämään kirjaimellisesti, jotta sitä voidaan myös tulkita mahdollisimman kirjaimellisesti. Selkokielessä tämä ei kuitenkaan onnistu. Selkoraamatun kirjoittaminen on vaatinut Rajalalta paljon karsimista. Esimerkiksi neljän evankeliumin liittäminen yhdeksi kertomukseksi Jeesuksen elämästä on vaatinut sen, että ristiriitaiset kohdat on täy-

tynyt jättää pois. Selkokielelle käännettäessä on ollut tärkeintä löytää Raamatun keskeinen ajatus ja selittää se ymmärrettävästi. (Keskiaho 2012.)

5.4 Selkokielen käyttö seurakunnissa

Kirkko ja seurakunta on kaikkien kristittyjen yhteisö ja koti. Kehitysvammaisilla on samat oikeudet kuulla Jumalan sanaa kuin kaikilla muillakin. Ja lisäksi vielä, että heillä on oikeus kuulla sitä sellaisella kielellä, mitä he ymmärtävät ja kykenevät ottamaan vastaan. Ruumiinkieli on yksi noista kielistä. Jumalan rakkauden välittäminen ilman sanoja on mahdollista ja välttämätöntä myös sanan kirkossa. (Nuopponen 2012.)

Selkokielen käyttö seurakunnissa on hyvin perusteltu tässä Keski-Suomen seurakuntien kehitysvammaistyön papin sähköpostiviestissä. Nuopponen kertoo käyttävänsä paljon selkokielistä tekstejä ja rukouksia, joita luetaan usein yhdessä kaikukukuna. Hän on myös rohkaissut työntekijöitä eri seurakunnissa käyttämään evl:n selkosivujen materiaalia. Kuitenkin selkokieltä voitaisiin Nuopponen mielestä käyttää vielä paljon enemmän kaikkien seurakuntalaisten keskuudessa, erityisesti tietysti vanhusten ja vammaisten parissa. Nuopponen kertoi kuitenkin saavansa jatkuvasti palautetta muiltakin seurakuntalaisilta, että oli hyvä kun kerrankin ymmärsi, mitä kirkossa puhutaan. (Nuopponen 2012.)

Selkokielisten tekstien lisäksi kehitysvammaistyössä pyritään myös puheessa mahdollisimman selkeään kieleen. Varsinaisen selkokielen puhuminen vaatii kuitenkin paljon harjoitusta. Varsinaisen kehitysvammaisille suunnatun materiaalin puutteessa on seurakunnissa käytetty myös tekstejä lapsi- ja perhetyön hengellisestä kirjallisuudesta. (Sikroski 2012.) Selkokielistä materiaalia pyritään tuottamaan lisää ja Haastettu kirkko -julkaisun kertomuskauden lopulla onkin ruvettu työstämään selkokatekismusta ja rippikoulumateriaalia kehitysvammaisille (Haastettu kirkko 2012, 508.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSIN KUVAUS

6.1 Työn ideointi ja aiheen rajaus

Opinnäytetyön aiheeni on Raamattua kehitysvammaisille aikuisille. Sain idean keväällä 2011 tehdessäni vammaisuus -opintokokonaisuuden harjoittelua Saarijärven toimintakeskuksessa. Kyseisen toimintakeskuksen viikkotoimintaan kuuluivat Saarijärven seurakunnan järjestämät miesten ja naisten piirit. Näissä piireissä keskusteltiin, laulettiin ja pelattiin. Mitään valmista materiaalia näihin tapaamisiin ei kuitenkaan ollut. Ehdotin Saarijärven seurakunnan diakonille, että suunnittelisin materiaalia noihin ryhmien tapaamisiin, mistä hän innostui kovasti. Näin sain seurakunnan mukaan työelämätahoksi opinnäytetyöhöni.

Työni pohjana on ajatus siitä, että Raamattu ja Jumalan sana koskevat kaikkia ja siksi kaikilla tulisi olla oikeus ja mahdollisuus tutustua Raamatun sisältöön. Kehitysvammatyö on aina ollut kirkon työaloista minulle erityisen lähellä sydäntä, koska olen saanut erittäin hyviä kokemuksia vammaisten kanssa työskentelystä. Siksi halusin opinnäytetyössänikin yhdistää kaksi mielenkiinnonkohdettani eli seurakunnan ja kehitysvammaisuuden. Yksi suurimmista ongelmista seurakunnan kehitysvammatyössä on materiaalin puute. Työlleni olisi siis selkeä tarve.

Suunnittelen materiaalipaketin, joka sisältää materiaalin kuuteen ryhmän kokoontumiskertaan. Koska kyseessä on seurakunnan ryhmä, oli lähtökohtani se, että ryhmässä luettaisiin ja kuunneltaisiin Jumalan sanaa, Raamattua. Koska tiesin ryhmälle olevan hyötyä selkokielellisistä teksteistä, valitsin ryhmässä luettavaksi Pertti Rajalan (2004) selkokielelle kääntämiä raamatunkertomuksia. Jokaisella kerralla on oma teemansa, johon liittyy jokin selkokielellinen raamatunkertomus. Piiriin osallistuvat toimintakeskuksen asiakkaat, joista suurimmalla osalla on jonkinasteinen kehitysvamma. Siksi jokaisen tapaamiskerran ohjelmaan kuuluu Raamatun lukemisen lisäksi jotain toiminnallista tai tekstiä havainnollistavaa toimintaa sekä keskustelua päivän aiheesta tai siihen liittyvistä elämänskysymyksistä. Varsinaisesti suunnittelen materiaalin tälle kyseiselle piirille, mutta toivon, että sitä jatkossa voisi hyödyntää muuallakin seurakunnan kehitysvammatyössä.

Halusin kokoontumisille selkeän teeman, jota seurattaisiin ja päätin valita teemaksi kristittyinä elämisen Jeesuksen esimerkin mukaan. Minulla oli teemaksi aluksi useampi vaihtoehto, kuten Jeesuksen vertaukset, Jeesuksen elämän vaiheet tai jonkin evankeliumin läpikäyminen. Vertauksien ymmärtäminen olisi kuitenkin tuottanut useille ryhmäläisille vaikeuksia ja yhtä evankeliumia olisi ollut vaikea käydä läpi näin lyhyessä ajassa, siksi päätin lähteä tarkastelemaan Jeesuksen elämän vaiheita kristityn arkielämän näkökulmasta. Materiaalissa lähdetään liikkeelle kasteesta, kristityn elämän alusta ja käsitellään sellaisia teemoja kuin työ ja kutsumus, rukous, lähimmäisenrakkaus, Jumalan huolenpito ja lopuksi kuolema ja iankaikkisuus. Jokaiseen teemaan on liitetty Jeesuksen elämän vaiheita, opetuksia ja toimintaa. Tapaamiskerrat muodostavat kokonaisuuden, mutta niitä voidaan käyttää myös yksittäin, eikä niitä tarvitse käsitellä tietyssä järjestyksessä.

6.2 Yhteistyökumppanit

6.2.1 Saarijärven seurakunta

Opinnäytetyössäni työelämätahona on Saarijärven seurakunta. Saarijärven seurakunta on melko pieni seurakunta pohjoisessa Keski-Suomessa. Saarijärven kaupungin lisäksi seurakuntaan kuuluu Kannonkosken, Pylkönmäen ja Kivijärven kappeliseurakunnat. Jäseniä seurakunnassa on noin 11 500 ja työntekijöitä 30. (Saarijärven seurakunta i.a.) Seurakunnan vammaistyöstä vastaavat Saarijärven kaksi diakonia sekä Kannonkosken ja Kivijärven kappeliseurakuntien diakonit.

Seurakunnan vammaistyö on pitkälti vierailuja laitoksissa, toimintakeskuksissa ja asuntoloissa erilaisten ryhmien ja hartauksien muodossa. Saarijärvellä tehdään paljon yhteistyötä myös koko rovastikunnan seurakuntien kanssa. Vuoden aikana järjestetään rovastikunnallinen vammaisten kirkkopäivä. Lisäksi erityisrippikoulut järjestetään koko rovastikunnan yhteisinä. Rovastikunnalla on myös yhteinen kehitysvammaistyöstä vastaava pappi, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa näiden erityisrippikoulujen ja kirkkopäivien järjestäminen.

6.2.2 Yhteistyö toimintakeskuksen kanssa

Eräs seurakunnan yhteistyökumppani vammaistyön saralla on Saarijärven toimintakeskus, jossa tarjotaan erilaista kuntouttavaa päivä- ja työtoimintaa kehitysvammaisille, mielenterveyskuntoutujille, päihdekuntoutujille ja pitkäaikaistyöttömille. Suurin osa toimintakeskuksen asiakaskunnasta koostuu eriaikaisesti kehitysvammaisista asiakkaista. Toimintakeskus on osa perusturvaliikelaitos Saarikkaa, joka vastaa kaupungin sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä. Toimintakeskuksen tavoitteena on tukea henkilön selviytymistä arjessa, kuntouttaa ja mahdollistaa työnteko ja asuminen mahdollisimman itsenäisesti. (Perusturvaliikelaitos Saarikka 2011.)

Seurakunnan diakoniatyöntekijä pitää toimintakeskuksessa säännöllisesti miesten ja naisten ryhmiä, joissa lauletaan hengellisiä lauluja ja työntekijä pitää hartauden, jonka jälkeen voidaan keskustella aiheeseen liittyvistä kysymyksistä. Lisäksi ryhmässä usein pelataan jotain peliä ja kokoontumisen päätteeksi lauletaan loppulaulu ja luetaan yhdessä Herran siunaus. Lisäksi seurakunnasta käydään kutsumassa asiakkaista erilaisiin tapahtumiin, kuten joulu- ja pääsiäishartauksiin sekä kristittyjen yhteiseen vappujuhlaan. Seurakunnan diakoni on toimintakeskuksen asiakkaiden ja työntekijöiden käytettävissä myös erilaisissa kriisi- ja ongelmatilanteissa.

6.3 Työn tavoitteet

Työni tavoitteena on tuottaa käyttökelpoista ja selkokielistä materiaalia käytettäväksi Raamatun opettamisessa kehitysvammaisten parissa. Materiaali sisältää selkeät ohjeet jokaiseen tuokioon ja listan tarvikkeista, joita ryhmässä kullakin kerralla tarvitaan. Materiaali on tarkoitettu käytettäväksi yhdessä Pertti Rajalan (2004) Raamattu kertoo -kirjan kanssa. Tavoitteeni olisi, että materiaali tulisi käyttöön ja sitä voitaisiin käyttää muuallakin, kuin vain kyseisessä ryhmässä, jolle sen suunnittelen.

Materiaalin tavoitteena on taata kehitysvammaisillekin mahdollisuus kuulla ja lukea Raamattua ymmärtämällään kielellä ja saada opetusta ja tilaisuus keskustella tekstin he-

rättämistä tunteista ja ajatuksista. Samalla tuetaan kehitysvammaisen henkilön osallisuutta maailman laajuisessa kristittyjen seurakunnassa.

Pitkántähtäimen tavoitteena on tietysti saada seurakunnan vammaistyöhön lisää materiaalia. Vaikka vammaistyöstä ja vammaisten oikeuksista puhutaan enemmän kuin ennen, jää se silti helposti vanhuspalveluiden ja maahanmuuttajien parissa tehtävän työn varjoon. Oma työni voisi mahdollisesti innostaa muitakin opiskelijoita kehittämään materiaalia ja perehtymään vammaistyöhön.

Tiivistetysti työni neljä tavoitetta ovat:

1. Tuottaa selkokielistä materiaalia Raamatun opettamiseen.
2. Antaa kehitysvammaiselle mahdollisuus tutustua Raamattuun.
3. Tukea kehitysvammaisen osallisuutta seurakunnassa.
4. Lisätä selkokielistä materiaalia seurakunnissa.

6.4 Prosessin eteneminen

Aiheen valinnan ja rajaamisen jälkeen syksyllä 2011 ryhdyin hankkimaan kirjallisuutta työn teoreettista viitekehystä varten. Syksyn aikana sovimme Saarijärven seurakunnan diakonin kanssa, että tekisin keväällä 2012 Työ, työyhteisöt ja johtaminen -opintokokonaisuuden harjoitteluni Saarijärven seurakunnassa, jolloin voisin samalla kokeilla suunnittelemani materiaalia Toimintakeskuksen ryhmissä. Tarkoitukseni oli saada teoriaosuus lähes tehtyä syksyn ja alkutalven aikana, jotta voisin keväällä ennen harjoitteluun lähtöä keskittyä materiaalin työstämiseen. Aivan suunnitelman mukaan talvi ei kuitenkaan mennyt, joten jouduin lähtemään harjoitteluun melko huteran teoriapohjan ja keskeneräisen materiaalin kanssa.

Harjoittelun aikana tuokioita pitäessäni työ kuitenkin edistyi hyvin. Jokaisen ryhmän jälkeen huomasin lisää parannettavia asioita, joten materiaalini kehittyi samalla kun sitä kokeilin. Sain myös jonkin verran lisää teoriapohjaa. Suurin haaste tässä vaiheessa oli ohjauksen saaminen seurakunnan puolelta. Työntekijä, jonka kanssa olimme sopineet ohjauksesta, oli ymmärtänyt niin, että minä pitäisin hänen puolestaan kevään ryhmät,

kun taas itse olin ajatellut työntekijän olevan mukana ryhmissä ja antavan palautetta materiaalista. Onneksi saimme asian sovittua, tosin niin, että lopulta aina ryhmässä ei ollut mukana tuo sama työntekijä. Loppujen lopuksi koin sen kuitenkin rikkaudeksi. Sain palautetta eri työntekijöiltä, jolloin toiset kiinnittivät huomiota eri asioihin kuin toiset. Ennen minua harmitti se, että työntekijä jolta sain yksityiskohtaisinta palautetta ja eniten parannusehdotuksia oli mukana vasta viimeisessä ryhmässä, jolloin sain kuulla paljon sellaisia asioita, jotka olisin ehtinyt muokata jo ryhmien aikana, jos olisin saanut tämän palautteen ensimmäisen ryhmän jälkeen. Tuon palautteen pohjalta olen kuitenkin muokannut lopullista materiaaliani ja tähän muokkaamiseen sain paljon eväitä tältä työntekijältä.

Kesän 2012 olin sitten tiiviisti töissä, jolloin aikaa opinnäytetyön tekemiselle ei juuriakaan jäänyt. Loppukesästä opinnäytetyö olikin jo melkoinen stressin aihe, sillä tiesin, että teoriapohja oli edelleen hyvin keskeneräinen enkä ollut kevään jäljiltä vielä ehtinyt kirjoittaa materiaalia puhtaaksi. Syyskuussa 2012 koulun jatkuttua sain kuitenkin runsaasti aikaa työstää opinnäytetyötäni. Kesä ei sittenkään ollut mennyt aivan hukkaan, vaan alitajuinen kypsytely oli tuottanut tulosta. Monet kysymykset, joita minulla oli vielä kevään viimeisessä opinnäytetyöseminaarissa, olivat kesän aikana ratkenneet. Nyt minulla oli myös paljon uutta intoa tarttua työhön ja se alkoikin edetä vauhdilla.

Prosessini kannalta oli lopulta hyödyllistä sekin, ettei materiaalini ollut aivan valmis kevään ryhmissä. Syksyn aikana muokkasin materiaaliani sekä saadun palautteen että uuden teoriakirjallisuuden pohjalta. Erityisesti Vilénin, Leppämäen & Ekstömin Vuorovaiikutuksellinen tukeminen (2008) antoi paljon ideoita ryhmän toiminnallisuuteen. Huomasin myös, että sain kirjallisuudesta tukea ja perusteluja valitsemilleni toiminnallisille menetelmille. Tällä tavoin materiaalini ja raporttini ovat valmistuneet ikään kuin käsikädessä kehittyen samaa tahtia ja tukien samalla toisiaan.

6.5 Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteistani ensimmäinen oli tuottaa selkokielistä materiaalia raamatunopetukseen kehitysvammaisille aikuisille. Tämä tavoite toteutui siinä mielessä, että käyttämäni tekstit

ovat selkokieliisiä. Materiaalissani ja ryhmissä pyrin soveltamaan Kartion (2009, 12–13, 16–19, 22–23) esittelemiä selkokielen ohjeita, kuten käyttämään selkeitä ja lyhyitä virkkeitä, välttämään vaikeita vierasperäisiä sanoja ja puhumaan riittävän rauhallisesti. Kirjoitettu teksti on kuitenkin hetkittäin varmasti lähempänä selkeää yleiskieltä kuin selkokieltä. Käytännön keskustelutilanteissa on myös joskus vaikea muistaa pysytellä näissä ohjeissa, kun keskustelu on vilkasta ja kääntyy mahdollisesti aiheeseen, jota ei ole itse osannut ajatella etukäteen. Kuten Kartio (2009, 10–11) toteaa, on puhujan haasteena aina se, ettei kaikkia puheenvuorojaan voi valmistella etukäteen toisin kuin kirjoittaessa. Kun materiaali lähtee käyttöön, riippuu sen selkokieliisyys aina työntekijän valmiuksista ja selkokielen tuntemuksesta. Olisin voinut ryhmissä käyttää enemmän myös valmiita selkokieliisiä rukouksia. Uskon kuitenkin, että ryhmäläisten oli hyvä oppia rukouksesta, ettei sen tarvitse olla suoraan paperista luettu vaan se voi olla omin sanoin asioiden kertomista Jumalalle. Tässä kyseisessä ryhmässä, jossa materiaaliani kokeilin, huomasin myös, että suurin osa ymmärsi aivan hyvin selkeää puhekieltä, joten selkokielen suurin merkitys olikin juuri luetussa tekstissä. Materiaali on siis tuotettu ja siinä on pyritty mahdollisimman pitkälle selkokieliisyyteen.

Toinen ja kolmas tavoitteeni liittyivät hieman yhteen eli tarkoitukseni oli antaa kehitysvammaiselle mahdollisuus tutustua Raamattuun ymmärtämällään kielellä ja samalla vahvistaa hänen osallisuuttaan seurakunnassa. Ryhmässä tutustuimme kyllä Raamattuun ja käytimme tässä nimenomaan selkokieltä, mutta koska jokaisella ei ollut omaa kirjaa tutustuminen tapahtui pitkälti kuulemisen kautta. Valmiiseen materiaaliini kuuluu kuitenkin raamisvihkojen täyttäminen, johon jokainen saa aina päivän tekstistä pienen pätkän. Nämä tekstit voidaan raamisvihkojen täyttämisen yhteydessä myös vielä lukea yhdessä kaikukukuna, eli niin, että työntekijä lukee lauseen ensin ja ryhmäläiset toistavat sen. Tällä tavalla ryhmäläisille jää jokin konkreettinen teksti myös itse luettavaksi. Teksti voi muistuttaa jälkeensä siitä, mitä ryhmässä on puhuttu tai tehty. Toinen tavoitteeni toteutui siis hyvin.

Osallisuuden vahvistumista on vaikea mitata etenkin näin lyhytkestoisessa työssä. Ryhmässä puhuimme kyllä siitä, että kaikki kuuluvat seurakuntaan ja etenkin naisten ryhmässä käytiin kiihkeää keskustelua seurakunnassa meneillään olleista kirkkoherranvaaleista. Ajattelisin, että moni ryhmäläisistä koki jo valmiiksi olevansa osa seurakun-

taa. Ainakaan tässä ryhmässä Sariolan (2002, 72) esille tuomaa kokemusta pelkkänä auttamisen kohteena olemisesta ei noussut esiin. Ryhmän keskusteluissa ei myöskään herännyt kysymyksiä siitä, kelpaavatko he Jumalalle sellaisena tai onko Jumalaa edes olemassa (Sariola 2002, 72–79; Treloar 2002, 594). Osittain tämä varmasti johtuu myös noista ryhmistä, joilla oli jo pitkä perinne sekä muutenkin tiiviistä yhteistyöstä seurakunnan ja toimintakeskuksen välillä. Seurakunta ja sen työntekijät ovat tulleet tutuiksi ja siksi ryhmässä myös koetaan helpommin, että mekin kuulumme seurakuntaan. Tätä kokemusta voisi vielä tukea sillä, että ryhmät kokoontuisivatkin seurakunnan tiloissa. Käytännössä se ei kuitenkaan tämän ryhmän kohdalla ollut mahdollista toimintakeskuksen aikataulun ja siirtymiseen kuluvan ajan takia. Mutta toimintakeskuksen kanssa olisi voinut sopia, vaikka yhden kerran, jolloin ryhmä olisi kestänyt hieman pidempään ja olisi menty vierailemaan kirkkoon tai johonkin muuhun seurakunnan tilaan.

Osallisuuden yksi näkökulma on myös ryhmään tai yhteisöön kuuluminen. Ryhmän merkitys oli selvästi suuri ryhmäläisille. He tulivat ryhmään mielellään ja jos joku puuttui, selvitettiin ensin miksi joku ei ollut paikalla. Tässä näkyi siis selvästi Vilénin, Leppämäen ja Ekströmin (2008, 270–271) esittämiä ryhmän määritelmiä, koska ryhmällä oli todella selkeä käsitys siitä, ketä ryhmään kuuluu ja lisäksi jäsenten välistä vuorovaikutusta, sillä he keskustelivat myös keskenään, eivätkä ainoastaan ohjaajan kautta. Koska ryhmä oli kokoontunut jo pitkään suunnilleen samalla kokoonpanolla, siitä löytyi myös hoitavan ryhmän piirteitä, kuten tiedon jakamista, selkeää ryhmään kuulumisen kokemusta, avautumista henkilökohtaisista asioista ja samankaltaisuuden kokemista. Näiden seurauksena myös ryhmän koheesio eli yhteenkuuluvuuden tunne oli vahva. (Vilén ym. 2008, 276–279.) Ryhmässä ei myöskään tullut esiin Erikssonin (2008, 177–178) tutkimuksessa esiintyviä sosiaalisen eksklusion kokemuksia. Tähän positiiviseen kuvaan ryhmästä vaikuttaa varmasti se, että ryhmätapaamisia oli vain kuusi, joten kokonaisuudessa se oli melko lyhytkestoinen projekti. Lisäksi valitsemani teemat eivät välttämättä tuoneet esimerkiksi sosiaalisen eksklusion kokemuksia esiin, vaikka niitä olisi ollutkin.

Vilénin, Leppämäen ja Ekströmin (2008, 270–271) ryhmän määrittelyyn kuuluu myös, että ryhmällä on selkeä tavoite. Tällaista tavoitetta ei ryhmässä ennestään ollut ainakaan kovin selkeästi. Materiaalillani pyrin kuitenkin tuomaan ryhmälle juuri tavoitteen ja sel-

keämmän rungon ryhmän kokoontumisiin, jotta kaikilla olisi käsitys siitä, mitä ryhmässä on tarkoitus tehdä. Tähän tarpeeseen materiaalini vastaa hyvin. Osallisuuden kokemus ryhmässä oli siis vahva jo ennestään, mutta materiaalini tuoma tavoite, rakenne ja teemat auttoivat vielä vahvistamaan osallisuutta myös seurakunnassa. Lisäksi henkilökohtaisen näkökulman korostaminen jokaisessa teemassa vahvisti myös ryhmäläisten ajatusta, että nämä asiat ja etenkin Jumalan rakkaus koskevat juuri minua.

Neljännän tavoitteen toteutumisen arvioimiseen vaikuttaa se, että tämä on pitkäntähtäimen tavoite. Suunta on kuitenkin hyvä. Siitä kertoo sekin, että tämä materiaalini perustuu Rajalan (2004) Raamattu kertoo -kirjan teksteihin, mutta opinnäytetyöprosessini aikana sitä on täydennetty vielä Uuden testamentin kirjeillä ja Apostolien teoilla. Tänä vuonna on siis julkaistu kokonainen selkokielineen Raamattu. (Keskiaho 2012.) Selkokielineen Raamattu sisältää kuitenkin myös materiaalissani käyttämät tekstit, jolloin sitä voidaan käyttää sekä Raamattu kertoo -kirjan että selkokielineen Raamatun lukemisen tukena. Lisäksi vuoden 2011 aikana on aloitettu myös selkokatekismuksen tekeminen (Haastettu kirkko 2012, 508). Omalta osaltani olen siis tuottanut seurakunnille työkalun selkokielisten tekstien hyödyntämiseen ennemmin kuin varsinaisesti selkokielistä materiaalia. Tavoitteeni ei siis ole jäänyt toteutumatta vaan toteutunut vain hieman eri tavalla prosessin edetessä.

7 MATERIAALIN KUVAUS

7.1 Kasteesta kuolemaan

Kristityn elämä alkaa kasteesta, jossa hänet otetaan Jumalan lapseksi ja seurakunnan jäseneksi. Myös Jeesuksen julkisen toiminnan alussa on kaste. Tämän takia myös materiaalini lähtee liikkeelle kasteesta. Moni on ollut kastejuhlassa ymmärtämättä kuitenkaan, mistä kasteessa oikeastaan on kyse. Osa luulee edelleen, että kaste on vain nimenanto juhla. Ryhmässä perehdytään kasteeseen omien kokemusten pohjalta. Siinä keskustellaan omasta kastejuhlasta, ketä oli paikalla ja mitä juhlassa tapahtui sekä mietitään mikä on kasteen merkitys. Raamatusta luetaan Jeesuksen kasteesta ja pohditaan, mikä oli Johannes Kastajan tehtävä.

Toinen ryhmän teema on Jumalan huolenpito. Elämä saattaa välillä olla hyvinkin turvontonta ja epävarmaa ja silloin on tärkeää tietää, että Jumalan huolenpito koskee kaikkia kaiken aikaa. Ryhmässä leikitään Rento asento -leikkiä, mietitään missä on hyvä ja huoleton olla, luetaan kertomus, jossa Jeesus tyynnyttää myrskyn ja lisäksi Jeesuksen vertaus itsestään hyvänä Paimenena. Kysymykset liittyvät pelottaviin tilanteisiin ja siihen, miten niistä on selvinnyt. Lopuksi haetaan liikkeen kautta mielikuvaa siitä, miltä tuntuu kun huolet painavat ja miltä tuntuu taas kulkea huolettomana ja turvallisina mielin (Vilén ym. 2008, 329–335).

Kolmas teema on keskeinen tapa hoitaa uskoa ja pitää yhteyttä Jumalaan eli rukous. Rukoilemisen aloittaminen voi olla vaikeaa, jos ei siihen ole opetettu lapsesta saakka. Kirkossa kuullut rukoukset ovat usein hienoja ja ehkä myös vaikeatajuisia, jolloin on vaikea ymmärtää, mitä Jumalalle oikeastaan voi sanoa. Ryhmässä keskustellaan rukouksesta jälleen omien kokemusten kautta. Ryhmäläiset saavat kertoa onko heille opetettu iltarukous ja millaisissa tilanteissa tulee rukoiltua. Rukousta pohditaan myös kuvien kautta, kun jokainen saa valita kuvakorteista sen, joka hänen mielestään kuvaa parhaiten rukousta (Vilén ym. 2008, 299–304). Raamatusta luetaan Jeesuksen opettama Isä meidän -rukous ja lopuksi kerätään kahdelle pahville rukousaiheita (kiitos-aiheita ja esirukouspyyntöjä) joiden puolesta rukoillaan yhdessä.

Työnteko on keskeinen osa lähes jokaisen ihmisen elämää. Työ määrittää paljon ihmisen identiteettiä, ystäväpiiriä ja asumista. Työ ja sitä kautta saatavat sosiaaliset suhteet sekä taloudellinen hyöty ovat keskeisiä kysymyksiä elämänlaadun määrittelyssä. Kehitysvammaisille sopiva ja mielekäs työ on erityisen tärkeää normalisaation kokemuksen tukemisessa. Neljännessä teemassa perehdytään tarkemmin työhön ja siihen, mitä työ merkitsee. Aluksi leikitään Laiva on lastattu -leikkiä ammanteilla. Eli yritetään yhdessä löytää mahdollisimman paljon ammatteja. Tämän jälkeen luetaan siitä, miten Jeesus kutsui opetuslapsia työhön kanssaan. Tekstin äärellä pohditaan mitä tarkoittaa tehdä työtä Jumalan kunniaksi. Työskentelyosiossa jokainen saa piirtää tai maalata oman työnsä (Vilén ym. 2008, 299–304). Lopuksi työt esitellään toisille.

Kirkkolain (1993) mukaan lähimmäisenrakkauden toteutumisesta huolehtiminen on yksi kirkon tehtävä. Myös kehitysvammaiset ovat vastuussa tämän toteutumisesta. Siksi viides teema käsittelee lähimmäisenrakkautta. Ryhmään otetaan tällä kertaa mukaan myös seurakunnan vapaaehtoisia nuoria tai aikuisia ja ryhmässä hyödynnetään draaman keinoja (Sonkkila 2008, 339–349). Vapaaehtoiset esittävät kertomuksen Laupiaasta samarialaisesta, jonka äärellä pohditaan, kuka on minun lähimmäiseni. Luetaan myös Rakkauden kaksoiskäsky ja mietitään, mitä Jumala sillä haluaa sanoa. Tämän jälkeen ryhmäläiset voivat valita kolmesta eri rastista mitä haluavat tehdä. Ensimmäisellä rastilla istutetaan yrttejä ja salaattia. Siinä muistellaan Jumalan luomistyötä ja muistutetaan, että Jumala on luonut myös jokaisen meistä. Samalla tavalla kun me huolehdimme näistä kasveista, Jumala huolehtii meistä. Toisella rastilla voi askarrella rakkaudenkaksoiskäsky-helmet. Naruun pujotetaan kolme helmeä: Jumalan, minun ja lähimmäiseni helmet, joihin jokaiseen liittyy oma rukouksensa. Kolmannella rastilla voi nauttia pallohieronasta. Vapaaehtoiset voivat hieroa ryhmäläisiä tai ryhmäläiset voivat hieroa myös toisiaan. Tällä rastilla saa kokemuksen sekä lähimmäisen palvelusta että palveltavana olemisesta.

Kuolema on ennemmin tai myöhemmin osa jokaisen ihmisen elämää. Lähimmäisen menettäminen ja oman kuolevaisuuden tajuaminen ovat vaikeita asioita käsiteltäväksi, etenkin, jos kyky käsitellä tällaisia asioita tai ilmaista ajatuksiaan muille on haastavaa. Viimeisessä teemassa perehdytään kuolemaan iankaikkisen elämän ja pääsiäisen tapahtumien näkökulmasta. Tällä kerralla hyödynnetään paljon musiikkia (Vilén ym. 2008,

285–295). Lauletaan yhdessä, kuunnellaan jokin uusi kappale ja musisoidaan yhdessä esimerkiksi erilaisten rytmisoittimien avulla. Laulujen välissä luetaan Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta. Tekstin jälkeen jokaiselle jaetaan kivi. Tuo kivi kuvaa kaikkia henkilön taakkoja, suruja ja murheita. Kiven saa sitten omaan tahtiin tuoda Jeesuksen ristien eteen. Samalla saa uskoa, että ne asiat, joita kivi kuvastaa ovat nyt Jeesuksen kannettavana. Toinen luettava teksti on kertomus pääsiäisaamun tapahtumista ja Jeesuksen tyhjistä haudasta. Mietitään yhdessä sitä, minne Jeesus meni ja miksi Jeesuksen täytyi kuolla. Lisäksi voidaan myös miettiä, mitä meille tapahtuu kuoleman jälkeen.

7.2 Kokoontumisten rakenne

Ryhmän kokoontumisissa on sama rakenne, joka auttaa sekä työntekijää, että ryhmäläisiä hahmottamaan ja ennakoimaan tapahtumia. Erityisesti kehitysvammaisilla tämä auttaa keskittymään ja poistamaan turhaa jännitystä. Jokainen ryhmän kokoontuminen aloitetaan ryhmän alttarin rakentamisella. Alttarin ääreen hiljennytään laulamalla alkulaulu ja rukoilemalla alkurukous. Ryhmäläiset voivat vuorollaan toimia suntiona, joka rakentaa alttarin tarvittaessa työntekijän avustamana ja sytyttää alttarin kynttilät. Alkulaulu voi olla sama joka kerta, jolloin ryhmä voi yhdessä valita heille mieluisan teemalaulun tai se voi johdatella päivän aiheeseen.

Aloituksen jälkeen on vuorossa lämmittely. Lämmittely on jokin leikki tai muu toiminnallinen osuus, joka auttaa johdattamaan ryhmäläisiä päivän teemaan. Lämmittelyn tehtävä on myös auttaa ryhmäläisiä rentoutumaan ja orientoitumaan muuhun työskentelyyn ja keskusteluun. Lämmittelyn toiminta on aina sellaista, johon kaikkien on helppo osallistua. Lämmittelyä seuraa teeman käsittely joka sisältää Raamatun tekstin ja keskustelukykyä. Jossain teemassa lämmittely ja teeman käsittely on voitu yhdistää.

Teeman käsittelyn jälkeen on vuorossa toiminnallinen osuus eli työskentely. Tässä osiossa käytetään hyväksi erilaisia luovia menetelmiä, kuten liikettä, kuvia tai musiikkia. Myös työskentely voi jossain kokoontumisessa olla lomittain teeman ja lämmittelyn kanssa. Esimerkiksi musiikkia käytetään joka kerta myös eri osioiden välissä.

Samalla tavoin kuin ryhmä aloitetaan, niin se myös päätetään joka kerta samalla tavalla. Ensimmäisellä kerralla jokaiselle jaetaan raamisvihko, jonka saa itse koristella mielensä mukaan. Jokaisen kerran päätteeksi raamisvihkoon liimataan päivän teemaan liittyvä raamatunlause ja sen lisäksi vihkoon voi piirtää tai kirjoittaa päivän aiheeseen liittyviä ajatuksia tai kysymyksiä (Vilén ym. 2008, 317–321). Viimeisen kerran jälkeen vihon saa itselleen muistoksi ja sitä selaillessa myöhemmin voi palauttaa mieleen niitä asioita, joista ryhmässä on puhuttu. Vihkojen täyttämisen jälkeen lauletaan loppulaulu ja tehdään piiri, jossa luetaan yhdessä Herran siunaus.

7.3 Materiaalista saatu palaute ja tehdyt muutokset

Työni kannalta oli rikkaus, että ryhmissä oli mukana vuorotellen neljä eri seurakunnan työntekijää; kaikki seurakunnan kolme diakonia sekä kasvatustyöstä vastaava pappi. Näin sain erilaista palautetta eri työntekijöiltä. Keräsin palautetta suullisesti työntekijöiltä jokaisen kerran jälkeen, kysyen yleistä tunnelmaa ryhmän temasta ja työskentelyistä sekä kehittämisehdotuksia. Pääosin saamani palaute oli positiivista eikä varsinaisia parannusehdotuksia tullut. Viimeisellä kerralla mukana ollut diakoni antoi kuitenkin useampia parannusehdotuksia, joiden jälkeen muokkasinkin materiaaliani jonkin verran. Diakonin ehdotuksia olivat esimerkiksi jonkinlainen työkirja, jonka pohjalta kehitin raamisvihko-ajatuksen, ryhmän alttari, joka auttaisi hiljentymään ja tietty samanlainen aloitus ja lopetus, jotka selkeyttävät kokoontumisen kulkua ja auttavat etenkin silloin, kun ryhmä on suuri. Palaute virallisesti opinnäytetyötäni ohjaavalta diakonilta oli, että hän oli positiivisesti yllätynyt siitä, miten hyvin ja mielellään ryhmäläiset keskustelivat eri aiheista ja kuinka hyvin he jaksoivat keskittyä kysymyksiin ja työskentelyihin.

Haasteena palautteen keruussa oli, että selvästikään kaikille mukana olleille työntekijöille ei ollut aivan selvää, mikä heidän roolinsa oli. Tämä minun olisi ollut hyvä huomioida etukäteen ja antaa selkeämmät ohjeet siitä, millaista palautetta kaipaisin ja mihin työntekijän kannattaisi kiinnittää huomiota. Myös erityisesti työni varsinaisen ohjaajan kanssa minun olisi ollut hyvä keskustella tarkemmin siitä, mikä hänen roolinsa työn etenemisessä on ja millaista ohjausta häneltä odotin.

Kokeilemisen jälkeen muokkasin materiaaliani myös luetun kirjallisuuden pohjalta. Lisäsin esimerkiksi liikkeen käytön Jumalan huolenpito teemaan. Lisäksi raamisvihkojen täyttämässä käytettävään kirjoittamiseen sain tukea Vilénin, Leppämäen ja Ekströmin Vuorovaikutuksellinen tukeminen kirjasta. Kaiken kaikkiaan mielestäni kevään ryhmät olivat onnistuneita ja saavuttivat ainakin osittain tavoitteitani, mutta palautteen jälkeen materiaalini on vielä parempi ja selkeämpi. Olen siihen tyytyväinen ja uskon, että ainakin itse voin joskus hyödyntää sitä työssäni. Materiaalini ei ehkä sisällä mitään täysin uutta, vaan siihen on enemmän kerätty yhteen valmiita toimivia aineksia ja niitä on hie- man uudelleen maustettu.

Eräs pohdinnan aihe työn loppupuolella oli materiaalin käyttö tulevaisuudessa. Suunnitelin materiaalin tietylle ryhmälle, jonka kanssa materiaali on myös käyty nyt läpi. Juuri tämän ryhmän kanssa materiaalista ei siis heti ole hyötyä. Kysyin palautetta antaneelta diakonilta, millainen käyttöarvo työlläni heidän seurakunnassaan on prosessini jälkeen. Diakoni kuitenkin sanoi, että materiaaliani voidaan käyttää monissa muissa ryhmissä ja ainakin osia siitä vaikkapa kehitysvammaisten leireillä. Olin yhteydessä opinnäytetyöni puitteissa myös Keski-Suomen seurakuntien kehitysvammatyöstä vastaavaan pappiin, joka oli kovasti kiinnostunut materiaalistani ja lupasin hänelle lähettää valmiin version. Lisäksi voin itse hyödyntää materiaaliani jonkin verran muokaten myös nuorten kanssa. Materiaalini ei ole siis kertakäyttötavaraa, vaan sitä voidaan hyödyntää monella eri tavalla seurakunnan työssä.

7.4 Palautteen kerääminen kehitysvammaisilta

Palautteen keräämistä ryhmäläisiltä aloin suunnitella aivan liian myöhään. Päätin kuitenkin, etten kerää palautetta joka kerran jälkeen, koska esimerkiksi rukous-teema päätetään yhteiseen rukoukseen ja loppupiirissä lausuttuun Herran siunaukseen. Lopussa ei siis ollut oikein luontevaa hetkeä kysellä palautetta ryhmästä. Viimeisen tapaamiskerran jälkeen keräsin kuitenkin palautetta suullisesti ryhmäläisiltä. Kysyin, mikä oli heistä ollut mukavaa ja vastaukseksi tuli esimerkiksi laulaminen ja oman työn piirtäminen. Myös ryhmäläisten tunnelma kokoontumisista oli positiivinen. Kun lopuksi kysyin, mitä

he haluaisivat minulle vielä sanoa, olivat ainoat kommentit kiitosta. Etenkin prosessini loppuvaiheessa pohdin paljon, kuinka kehitysvammaisilta voi tai kannattaa kerätä palautetta. Jonkinlainen kirjallinen palautekaavake tuntui vieraalta ja hankalalta. Kuitenkin palautteen keruussa olisi voinut hyödyntää esimerkiksi kuvia tai liikettä sen kertaisen työskentelyn mukaan. Näin palautteen antaminen ei olisi rikkonut ryhmän tunnelmaa tai erottunut rakenteesta niin selkeästi omaksi osakseen. Tarkemmalla palautteen keräämisellä suunnittelulla olisin voinut saada myös paremman kuvan osallisuuden kokemuksista ja mahdollisista muutoksista osallisuuden kokemisessa. Toisaalta palautteen antamiselle oli luonnollinen paikka viimeisen tapaamiskerran lopussa, koska se samalla auttoi ryhmäläisiä ymmärtämään, että tämä kokonaisuus on nyt päättymässä.

Mietin myös, että onko kehitysvammaisilta edes mahdollista saada minkäänlaista kritiikkiä vai onko kaikki palaute aina positiivista? Toisaalta kehitysvammaiset usein osoittavat tunteensa ja ajatuksensa melko suoraan. Uskoisin, että kehitysvammaisten suora palaute kohdistuu kuitenkin lopulta enemmän ihmiseen kuin tekemiseen. Siksi tulin siihen tulokseen, että kehitysvammaisten parissa ohjaajan innostuneisuus ja kyky olla läsnä vaikuttavat erittäin positiivisesti ryhmän työskentelyyn. Hyvä ohjaaja saa ryhmäläiset innostumaan työskentelystä ja tukee näin myös ryhmän tavoitteita. Tämä sama periaate pätee varmasti kaikessa muussakin ihmisten parissa tehtävässä työssä, ja siksi se onkin yksi suurimmista oivalluksista, joita opinnäytetyön parissa on syntynyt.

8 PROSESSISTA OPITTUA

8.1 Haasteita ja tukea

Opinnäytetyön tekemisessä on ollut omat haasteensa ja näin pitkäkestoisessa projektissa tulee aina vastaan asioita, joita ei osaa etukäteen ottaa huomioon. Haasteet voivat tulla ulkopuolelta, kuten omassa prosessissani, kun molemmat ohjaavat opettajat vaihtuivat kesken prosessin. Tämä muutos kääntyi kuitenkin parhain päin ja ohjauksen laatu jopa parani entisestään. Toisaalta haasteet voivat nousta myös omasta itsestä. Erityisen haastavaa minulle oli tehdä opinnäytetyötä samaan aikaan muiden opintojen ja töiden kanssa. Tämä vahvisti käsitystäni siitä, ettei minusta olisi opiskelemaan työn ohessa ainaakaan näillä eväillä.

Opinnäytetyön aloittaminen oli todella haastavaa, vaikka siitä ruvettiin puhumaan hyvissä ajoin. Pitkään valmistuminen ja viimeinen syksy tuntuivat vielä niin kaukaisilta asioilta, että opinnäytetyöhönkin oli vaikea paneutua vielä tosissaan. Myös aiheen päättäminen oli minulle vaikeaa ja vielä opinnäytetyösuunnitelmaa tehdessäni en ollut aivan varma olisiko tämä lopullinen aiheeni. Epävarmuuteni johtui ehkä siitä, että ajatus materiaalin teosta oli lähtenyt minulta itseltäni ja vaikka olinkin saanut positiivisen vastaanoton seurakunnalta, en ollut kuitenkaan aivan varma olisiko materiaalilleni todella käyttöä. Epäilin myös omaa osaamistani tehdä sellainen materiaaliapaketti, joka todella olisi hyödyllinen.

Matkan varrella aihe kuitenkin varmistui. Huomasin opinnäytetyöseminaarit erittäin hyödyllisiksi, sillä ne antoivat aina uutta intoa työn tekemiseen, vaikka aika oli välillä kortilla. Lisäksi opettajien hyvät kysymykset ohjasivat eteenpäin ja selkeyttivät aina ajatuksia siitä, mitä minun tulisi seuraavaksi tehdä. Hyvää tukea teoriakirjallisuuden etsimiseen sain myös kirjastomme henkilökunnalta. Varasin erillisen ajan teoriakirjallisuuden etsimistä varten yhdessä informaatiolukutaidon opettajan kanssa, mikä osoittautui erittäin hyödylliseksi. Sain samalla tukea vieraskielisten lähteiden etsimiseen. Vanhojen opinnäytetöiden selaaminen auttoi myös paljon lähdekirjallisuuden kokoamisessa.

Vaikka alku oli hankalaa, on opinnäytetyöni silti edennyt suunnilleen aikataulussaan. Erityisen hyvä oli se, ettei viimeisenä syksynä ollut enää paljon lähiopetusta, jolloin aikaa ja energiaa jäi paljon enemmän opinnäytetyön tekemiseen. Hankala alku myös auttoi siinä, etten ottanut töitä viimeiselle syksylle, vaikka se vähäisen opintomäärän takia olisikin ollut mahdollista. Nyt sain kuitenkin keskittyä rauhassa työni ja materiaaliini viimeistelyyn.

Varmasti yleisimpiä arviointeja produktien kohdalla on, että teorian kasaamisen olisi voinut aloittaa aikaisemmin. Itsekin allekirjoitan tämän. Vaikka teoriasta oli apua vielä työn loppuvaiheillakin, niin olisi silti ollut hyvä, jos ei materiaaliin enää kokeilemisen jälkeen olisi tarvinnut tehdä niin paljon muutoksia. Toisaalta jos olisin aikaisemmin hahtunut siihen, miten paljon muutoksia materiaaliini tulen vielä tekemään, olisin voinut järjestää jonkin toisen ryhmän esimerkiksi pääkaupunkiseudulta, jossa olisin voinut kokeilla edes yhtä teemaani. Olisin myös voinut enemmän käyttää apunani eri yhteistyötahoja kuten Kehitysvammaisten Tukiliittoa.

8.2 Itseluottamusta ammatilliseen osaamiseen

Vaikka materiaalissani en käytäkään minulle täysin uusia toiminnallisia menetelmiä, olen silti oppinut paljon työtä tehdessäni. Aihe oli lopulta minulle todella sopiva. Sain hyödyntää ainakin yhtä vahvuuttani eli selkeyttä. En halua puhua asioista, joita en ymmärrä, mutta jos ymmärrän jonkin asian, niin osaan myös esittää sen selkeästi. Lisäksi opin paljon selkokielestä. Kun sitä lukee säännöllisesti, se tulee vaikuttamaan myös puheeseen. Myös tämä on asia, jota voin hyödyntää työssäni muutenkin kuin kehitysvammaisten parissa.

Minulle oli lopulta hyvä ratkaisu tehdä opinnäytetyö yksin. Vaikka välillä olisi kaivanut parin kannustamaan ja motivoimaan, niin loppujen lopuksi oli hyvä kokemus löytää itsestä riittävästi motivaatiota ja itsekuria tehdä työ loppuun. Myös aikataulun asettaminen on helpompaa, kun ei tarvitse sovitella kahden ihmisen aikatauluja. Lisäksi työstä on myös vastuussa vain itselleen. Tavoitteet saa asettaa itselleen sopiviksi eikä pettymystä voi tuottaa kuin itselleen. Toisaalta taas, jos työtä olisi tehnyt yhdessä toisen

kanssa, olisi saattanut joihinkin asioihin panostaa vielä enemmän. Yksin on helpompaa mennä siitä, missä aita on matalin. En kuitenkaan koe, että minulle olisi käynyt niin opinnäytetyötä tehdessäni.

Mietin niin paljon ja hiukan liian myöhään palautteen keräämistä kehitysvammaisilta, että suurin oivallukseni näin työn loppuvaiheessa liittyi juuri tuohon palautteen kohdistumiseen henkilöön tekemisen sijasta. Opintojen aikana on jonkin verran puhuttu siitä, kuinka kirkon nuorisotyötä tehdään paljon persoonalla. Opinnäytetyöni aikana vahvistui minulle ajatus siitä, että samanlaista persoonan likoon laittamista vaaditaan myös kehitysvammaisten parissa. Monesti ajatellaan, että kehitysvammaisten kanssa työskenteleyn vaaditaan aivan erityistä osaamista. Kuitenkin samalla tavalla kuin ihmisten kanssa yleensä aitoudella ja läsnäololla pärjää jo todella pitkälle ilman sen kummempia sirkustemppeja.

Kokonaisuutena opinnäytetyö vahvisti luottamusta omaan ammatilliseen osaamiseen. Oli erityisen hienoa huomata materiaalin raakaversioon tekemisen jälkeen, että taustalle löytyi teoriaa, joka tuki materiaalissa tekemiäni päätöksiä. Vaikka prosessini eteni siis osittain hieman väärässä järjestyksessä, niin se samalla opetti ja antoi itseluottamusta. Jo sekin, että onnistuu tekemään jonkun näinkin mittavan työn osoittaa, ettei reilun kolmen vuoden opiskelu ole mennyt hukkaan. Paljon on tarttunut matkalta mukaan.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012. Opetussuunnitelmat. Viitattu 22.10.2012.
https://soleops.diak.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?koulohj_id=3189516&ryhmytyyp=23&lukuvuosi=3162302&stack=push.
- Eriksson, Susan 2008. Erot, erilaisuus ja elinolot – vammaisten arkielämä ja itsemäärääminen. Helsinki: Kehitysvammaliitto Ry.
- Haastettu kirkko 2012. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 115. Viitattu 14.11. 2012.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/\\$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/E263C7D8B306DB22C2257A9B002C24EA/$FILE/Haastettu%20kirkko.pdf).
- Häkkinen, Tiina 2011. Kehitysvammaisen seurakuntalaisen osallisuus kirkon kehitysvammatyössä. Pro Gradu -tutkielma. Tampere: Juvenes Print.
- Horder, John 2010. Encouraging Vulnerable Learning: Student Responses to Groupwork Experience. *Journal of Adult Theological Education* 7 (1), 60–77.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) *Diakonian käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja. 192–232.
- Kartio, Johanna 2009. Miten puhua selkokieltä? Teoksessa Johanna Kartio (toim.) *Selkokieli ja vuorovaikutus*. Helsinki: Opik, 8–24.
- Kaski, Markus (toim.); Manninen, Anja & Pihko, Helena 2012. *Kehitysvammaisuus*. Helsinki: Sanoma.
- Keskiaho, Salli 2012. Selkokieli tuo Raamatun kaikille. *Kirkko ja kaupunki*. Viitattu 20.9.2012. <http://www.kirkkojakaupunki.fi/uutiset/selkokieli-tuo-raamatun-kaikille>.
- Kirkko kaikille. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma. Kirkkohallitus 2003. Viitattu 22.10.2012.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content5CF68B>.
- Kirkkolaki 1993/1054. Viitattu 1.10.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>.

- Kulkki-Nieminen, Auli 2002. Selkokielen ja yleiskielen eroista. Teoksessa Hannu Virtanen (toim.) Selko-opas. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 33–45.
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519. Viitattu 16.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>.
- Leskelä, Leealaura 2009. Selkokieli kahdenkeskisissä keskusteluissa. Teoksessa Johanna Kartio (toim.) Selkokieli ja vuorovaikutus. Helsinki: Opike, 25–45.
- Muhonen, Jyrki; Lallukka, Kirsi & Turtiainen, Pekka 2009. Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Jyväskylä: YAD Youth Against Drugs ry.
- Nuopponen, Maarit 2012. Kehitysvammaistyön pappi. Keski-Suomen seurakunnat. Henkilökohtainen tiedonanto 18.9.2012. Muistiinpanot tekijän hallussa.
- Opetusministeriö 2004. Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi. Opetusministeriön julkaisuja 2004:29.
- Perusturvaliikelaitos Saarikka 2011. Päivä- ja työtoiminta. Viitattu 18.1.2012. <http://www.saarikka.fi/Public/default.aspx?nodeid=34281&culture=fiFI&contentlan=1>.
- Pessi, Anne Birgitta & Seppänen, Marjaana 2011. Yhteisöllisyys. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus, 288–313.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Suomen Piipliaseura.
- Raijas, Anu 2011. Arjen hyvinvointi. Teoksessa Juho Saari (toim.) Hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus, 243–263.
- Rajala, Pertti 2012. Selkoraamattu. Helsinki: LK-kirjat.
- Rajala, Pertti 2004. Raamattu kertoo. Helsinki: Lasten Keskus.
- Ritokoski, Sami 2010. Lapsi ja kaverit. Kouluikäisen lapsen maailma. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Helsinki: Lasten Keskus, 59–78.
- Saarijärven seurakunta i.a. Tietoa seurakunnasta. Viitattu 17.1.2012. http://www.saarijarvenseurakunta.fi/fi/tietoa_seurakunnasta/?id=7.
- Sikorski, Jaana 2012. Diakoni. Äänekosken seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto 20.9.2012. Muistiinpanot tekijän hallussa.

- Sonkkila, Teija 2008. Draama. Teoksessa Marika Vilén, Päivi Leppämäki & Leena Ekström Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY, 339–349.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Kehitysvammatyö. Viitattu 18.1.2012.
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?open&cid=Content2F8F22>.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2004. Raamatunkertomuksia selkokielellä. Viitattu 18.1.2012.
<http://213.250.93.194/asiakas/evl/ktuutiset.nsf/45a7bb2db5c79b9ac2256c9e005786b4/070147537bee2aa1c2256e6800269f30?OpenDocument>.
- Treloar, Linda L. 2002. Disability, spiritual beliefs and the church: the experiences of adults with disabilities and family members. *Journal of Advanced Nursing* 40 (5), 594–603.
- Vilén, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2008. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.
- Virtanen, Hannu 2009. Selkokielen käsikirja. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry.
- Virtanen, Hannu 2002. Selkokielen määritelmä, tarve ja käyttäjäryhmät. Teoksessa Hannu Virtanen (toim.) *Selko-opas*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 7–21.

LIITE 1

ELÄMÄÄ JEESUKSEN JALANJÄLJISSÄ

Raamattupiirimateriaali kehitysvammaisille
aikuisille

KÄYTTÄJÄLLE

Sinulla on kädessäsi materiaalipaketti, joka on tarkoitettu avuksi ja tueksi Raamatun lukemiseen kehitysvammaisten aikuisten kanssa. Materiaalia voidaan käyttää kerhoissa, ryhmissä tai leireillä. Tämä vihkonen sisältää kuusi teemaa, joiden kautta tutkitaan Jeesuksen elämää ja sen vaikutusta meihin. Teemoja voi käyttää yhtenä kokonaisuutena tai erikseen yksittäisinä työskentelyinä. Työskentelyn pohjana on Pertti Rajalan kirja Raamattu kertoo, joka sisältää raamattukertomuksia selkokielellä kirjoitettuna.

Teemojen käsittelyn tavoitteena on, että aikuinen kehitysvammaisen saisi selkeämmän käsityksen uskosta, Jumalasta ja seurakunnan tehtävästä sekä kokisi itse vahvemmin olevansa seurakunnan jäsen.

Jokainen tapaaminen koostuu tietyistä osioista, joita ovat aloitus, lämmittely, teema, työskentely ja lopetus. Materiaali on ohjeena käyttäjälle, joten koko ohjeistusta sellaisenaan ei ole tarkoitus lukea ryhmälle. Jokaiseen teemaan liittyy kuitenkin tietoboksi, joka on hyvä selittää tai lukea ryhmäläisille. Tietoboksiin on tiivistetty teeman keskeinen opetus. Tietoboksit ja muut ryhmäläisille suoraan luettavat (tai omin sanoin kerrottavat) tekstit erottaa vaaleansinisestä taustasta.

Jokaisessa tapaamisessa (ryhmän lauluinnosta riippuen) lauletaan hengellisiä lauluja. Tätä varten tulee varata erikseen monistettuja lauluvihkoja tai laulukirjoja. Laulut on hyvä valita etukäteen. Lisäksi jokaisella kerralla rakennetaan ryhmän oma alttari. Alttaria varten tarvitset:

- pienen pöydän
- valkoisen liinan
- ristin
- kynttilän
- Raamatun.

Alttarille voi myös kerätä kukkia tai asettaa päivän teemaan liittyviä esineitä. Yksi tai kaksi ryhmäläistä vuorollaan voivat toimia suntioina. Suntio valmistelee alttarin ja voi esimerkiksi käydä etukäteen keräämässä luonnonkukkia alttarille.

Ryhmäläisille jaetaan myös raamisvihot. Raamisvihko voi olla tavallinen ruutu-vihko. Kansien koristeluun voidaan varata aikaa ensimmäisessä ryhmän tapaa-misessa. Jokainen saa oman vihon, johon voi kokoontumisen päätteeksi kirjoit-taa tai piirtää omia tunnelmiaan, ajatuksiaan tai kysymyksiään päivän teemaan liittyen. Vihkoon liimataan joka kerta myös lyhyt teemaan liittyvä raamatunlause (kts. liite 1). Raamisvihot kerätään talteen tapaamisten välillä ja ryhmässä voi-daan yhdessä sopia, saako vetäjä lukea ryhmäläisten vihkoja, jolloin hän voi kommentoida ajatuksia ja vastata kysymyksiin, vai onko jokaisen vihko henkilö-kohtainen. Viimeisessä ryhmän kokoontumisessa jokainen saa vihon itselleen. Vihkoa myöhemmin selatessa voi palauttaa mieliin teemoja, joista on keskustel-tu.

Käytä materiaalia rohkeasti ja muista, että monesti ryhmän ohjaamisen onnistu-minen on kiinni ohjaajan aitoudesta ja kyvystä olla läsnä. Ei niinkään siitä, on-nistuuko kaikki juuri niin kuin on suunniteltu.

Antoisia ja siunattuja hetkiä Raamatun sanan parissa!

TEEMAT:

1. Kaste
2. Jumalan huolenpito
3. Rukous
4. Työ
5. Lähimmäisenrakkaus, palvelu
6. Kuolema, iankaikkinen elämä, taivas

SISÄLTÖ

1 KASTE	51
2 JUMALAN HUOLENPITO	53
3 RUKOUS.....	55
4 TYÖ.....	57
5 LÄHIMMÄISENRAKKAUS	59
6 IANKAIKKINEN ELÄMÄ.....	61
LIITE 1 Raamatunlauseet teemoittain.....	63
LIITE 2 Rakkaudenkaksoiskäsky-helmet	65
LIITE 3 Peilihartaus.....	67

1 KASTE

Tarvikkeet: Alttaritarvikkeet, kastemalja, A5-vihot, koristelutarvikkeita (kyniä, tarroja, koristelupapereita, saksia, liimaa jne.)

Aloitus:

Selitetään ryhmän tarkoitus ja tavoite. Mitä tehdään, miksi ja milloin? On hyvä kertoa heti alussa mitä ryhmässä tänään tapahtuu ja miten kauan se kestää. Näin voidaan heti alussa poistaa ylimääräistä jännitystä. Jos ryhmä tapaa ensimmäistä kertaa tai vetäjä on uusi, on hyvä käyttää aikaa esittelyyn ja esimerkiksi opetella ryhmäläisten nimiä jollain sopivalla nimileikillä.

Lämmittely:

Rakennetaan ryhmän alttari. Pöydälle laitetaan liina, risti, kynttilä ja Raamattu. Ohjaaja voi kysellä ryhmäläisiltä, mitä heidän mielestään alttarilla tulisi olla ja sitä mukaa nostella esineitä alttarille. Samalla mietitään yhdessä, miksi juuri nämä esineet kuuluvat alttarille.

Tietoboksi 1:

Altteri on hiljentymisen paikka. Se auttaa hiljentymään ja keskittymään Jumalan kanssa keskusteluun eli rukoukseen ja Raamatun lukemiseen tai kuuntelemiseen. Altterilla saadaan ottaa vastaan myös ehtoollinen. Ehtoollinen on ateria, jolla Jumala antaa meille armon eli saamme synnit anteeksi. Lisäksi alttari on siunauksen paikka. Altterin ääressä saa siis hiljentyä, puhua Jumalalle ja vastaanottaa lohdutusta, voimaa ja kaikkea sitä hyvää, mitä Jumala meille antaa.

Altteri halutaan laittaa kauniiksi, joten siihen laitetaan kaunis liina. Kynttilä kuvaa Jeesusta, sillä Jeesus sanoi, että hän on maailman valo. Sen, joka kulkee Jeesuksen kanssa, ei tarvitse koskaan pelätä, vaan hän saa kulkea valossa ja turvassa. Risti muistuttaa Jeesuksen ristinkuolemasta. Tyhjä risti muistuttaa meitä myös siitä, että Jeesus ei jäänyt ristille, eikä hautaan vaan nousi kolmen päivän kuluttua kuolleista ylös taivaaseen. Raamattu on alttarilla muistuttamas-

sa siitä, että se on Jumalan itsensä ilmoittama Pyhä kirja. Raamattu on Jumalan puhetta meille.

Teema:

Luetaan päivän teksti *Johannes kastaa Jeesuksen* (s.114). Tämän jälkeen ohjaaja nostaa alttarille kastemaljan. Keskustellaan aiheesta. Välissä voidaan laulaa.

Keskustelukysymyksiä:

- Mikä tämä malja on? Mihin sitä käytetään?
- Onko sinut kastettu? Milloin?
- Oletko ollut mukana kastetilaisuudessa? Mitä siellä tapahtui? Keitä oli paikalla?
- Miksi meidät kastetaan? Mitä kaste tarkoittaa?
- Montako kertaa vettä laitetaan kastettavan päähän? Miksi kolme kertaa? Mitä samalla sanotaan?
- Mikä oli Johanneksen tehtävä?

Tietoboksi 2:

Kasteessa lapsi liitetään kristilliseen seurakuntaan eli hänet otetaan Jumalan lapseksi. Meidät kastetaan kolmiyhteisen Jumalan, Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Johannes kulki Jeesuksen edellä kertomassa ihmisille, mikä on Jumalan silmissä väärin. Näin ihmiset osasivat paremmin ymmärtää sen, että Jeesus kuoli ristillä ja antoi siten kaikki meidän syntimme anteeksi.

Työskentely:

Raamisvihon koristelu.

Lopetus:

Kerrataan lyhyesti mitä tänään puhuttiin. Jokainen voi kirjoittaa tai piirtää raamisvihkoon omia tunnelmiaan, ajatuksiaan tai kysymyksiään päivän teemasta. Vihkoon liimataan myös päivän raamatunlause (kts. liite 1). Lauletaan loppulaulu. Tehdään piiri ja luetaan yhdessä Herran siunaus.

2 JUMALAN HUOLENPITO

Tarvikkeet: Alttaritarvikkeet

Aloitus:

Aloitetaan yhteinen hetki rakentamalla alttari. Altтарin ääressä hiljennytään alkurukoukseen, minkä jälkeen voidaan laulaa alkulaulu.

Lämmittely:

Leikitään rento asento -leikkiä. Jokainen vuorollaan näyttää itselleen mukavan tai rennon asennon ja sanoo esimerkiksi: Tämä on Matin rento asento. Tämän jälkeen muut ottavat saman asennon ja toistavat: Tämä on Matin rento asento. Näin tulee kerrattua jälleen ryhmäläisten nimet. Samalla mietitään, miltä tuntuu olla rentona. Millaisessa asennossa on hyvä ja helppo olla?

Teema:

(Laulu)

Puhutaan Jumalan huolenpidosta. Luetaan: *Myrsky* (s.136)

- Miksi opetuslapset pelkäsivät veneessä, vaikka Jeesus oli heidän kanssaan?

Tämä kertomus on yksi esimerkki siitä, millaisessa tilanteessa voi pelottaa. Jokaista ihmistä pelottavat kuitenkin vähän eri asiat ja erilaiset tilanteet.

- Onko sinua joskus pelottanut? Kerro millainen tilanne se oli.

- Mitä teit siinä tilanteessa?

- Mikä auttaa silloin kun pelottaa?

- Millaista apua sinä sait pelottavassa tilanteessa?

- Miksi Jumala ei aina auta heti, kun rukoilemme apua?

Luetaan vielä *Hyvä Paimen* (s.153)

- Miksi Jeesus sanoi, että hän on hyvä paimen?

- Ketkä ovat Jeesuksen lampaita?

Työskentely:

Haetaan liikkeen kautta kokemusta siitä, millainen olo on huolestuneella tai murheellisella ihmisellä ja miten se eroaa huolettoman ja iloisen ihmisen olosta.

Työskentelyn ohjeistus:

Lähde liikkeelle tässä tilassa omalla tavallasi. Voit liikkua nopeasti tai hitaasti tai vain seisoa ja liikuttaa vartaloasi. Liiku nyt niin kuin murheellinen ihminen liikkuu. Miten liikkuu ihminen, jolla on suruja tai huolia? Liikkuuko hän nopeasti vai hitaasti? Kulkeeko hän suorassa vai kumarassa? Millaisessa asennossa ovat kädet? Entä pää? Minne hän kulkiessaan katsoo?

Liiku nyt niin kuin ihminen, joka on saanut apua ja jolla ei enää ole murheita. Kuinka liikkuu huoleton, onnellinen ihminen? Liikkuuko hän nopeasti vai hitaasti? Onko hänellä suora ryhti vai kulkeeko hän kumarassa? Mitä hän tekee käsillään? Minne hän katsoo kulkiessaan?

Palaa nyt omalle paikallesi istumaan. Kerro miltä tuntui kävellä kuin surullinen ihminen. Entä kuin onnellinen ihminen? Kumpi tuntui paremmalta? Miksi?

Tietoboksi:

Jumala on luvannut pitää meistä huolta joka päivä ja koko ajan. Se ei tarkoita sitä, että meillä ei koskaan ole murheita. Mutta se tarkoittaa, että Jumala on meidän tukenamme kaikissa murheissakin. Jumala kuuntelee meitä. Jumala antaa myös anteeksi kaikki syntimme. Synnillä tarkoitetaan kaikkia meidän pahoja tekojamme, ajatuksiamme ja virheitämme.

Lopetus:

Raamisvihkoon omia ajatuksia ja tunnelmia sekä päivän raamatunlause. Loppulaulu. Loppupiiri ja Herran siunaus.

3 RUKOUS

Tarvikkeet: Alttaritarvikkeet, kuvakortit (esim. valmiita kuvakortteja tai erilaisia lehtikuvia, postikortteja ym.), kaksi suurta pahvia (A2), tusseja, rauhallista musiikkia (mielellään instrumentaalia), cd-soitin

Aloitus:

Altтарin kokoaminen, alkurukous ja -laulu

Lämmittely:

Valitse yksi kuva, joka kuvaa sinun mielestäsi parhaiten rukousta. Kerro muille miksi valitsit sen kuvan.

Teema:

Lauletaan Rukous on silta.

Kysymyksiä:

- Milloin sinä rukoilet?
- Onko sinulla jokin säännöllinen tapa rukoilla esimerkiksi iltarukous?
- Millainen olo rukoilemisesta tulee?
- Millaisia asioita voi rukoilla? (Pyyntö, kiitos, esirukous)
- Miten voi rukoilla? (Hiljaisuudessa, yksin/yhdessä, laulaen/soittaen...)
- Missä voi rukoilla? Voiko missä tahansa rukoilla?
- Miksi rukous on tärkeää?

Luetaan *Isä meidän -rukous* (s.132)

Oletko kuullut tämän rukouksen aiemmin? Missä?

Tietoboksi:

Isän meidän on kristittyjen yhteinen rukous, jota luetaan ympäri maailmaa tuhansilla eri kielillä. Näin Jeesus itse opetti meitä rukoilemaan. Isä meidän on hyvä rukous, koska aina ei löydä sopivia sanoja silloin voi rukoilla Isä meidän -rukouksen. Tässä rukouksessa on sanottu kaikki tärkeimmät asiat.

Rukous on sydämen puhetta Jumalan kanssa. Jumala kuulee kaikki rukoukset. Jumala kuulee myös ajatukset ja huokauksetkin. Jumala myös vastaa rukouksiin, mutta ei välttämättä aina niin kuin me haluaisimme. Jumala vastaa kuitenkin aina niin kuin meille on parhaaksi.

Työskentely:

Kaksi pahvia. Toiseen kirjoitetaan asioita, joista ryhmä haluaa kiittää Jumalaa ja toiseen asioita, joita halutaan pyytää Jumalalta. Lopuksi rukoillaan yhdessä näiden asioiden puolesta. Samalla voi taustalla soida rauhallinen musiikki.

Lopetus:

Raamisvihot, loppulaulu, -piiri ja Herran siunaus.

4 TYÖ

Tarvikkeet: hernepusi tai pehmeä pallo, paperia, värikyniä tai vesivärit

Aloitus:

Altari, alkurukous ja laulu.

Lämmittely:

Leikitään laiva on lastattu ammateilla. Heitetään hernepusia tai pehmeää palloa ja kun saat pussin/pallon, sinun täytyy sanoa jokin ammatti. Koetetaan yhdessä löytää mahdollisimman paljon ammatteja.

Teema:

Luetaan *Jeesus kutsuu opetuslapset* (s.117)

- Minkälaista työtä kalastaminen on?
- Miltä opetuslapsista tuntui, kun Jeesus kutsui heitä?
- Miksi töissä käydään?
- Mikä sinusta on tärkeää työnteossa?

3-5 kuvakorttia (esim. kello, auto ym.). Miten nämä liittyvät työhön?

Tietoboksi:

Paavali opettaa meille, että mitä sitten teemmekin, tulisi kaikki tehdä Jumalan kunniaksi (1. Kor. 10:31). Hän sanoo myös, että työtä tulisi tehdä auliisti, niin kuin palvelisi Jumalaa eikä ihmisiä (Ef. 6:7). Mitä tämä voisi tarkoittaa?

Jokainen ihminen on saanut Jumalalta erilaisia lahjoja. Joku osaa kuunnella. Joku on hyvä kirjoittamaan ja kolmas on taitava rakentaja. Työssä me saamme käyttää niitä lahjoja, joita Jumala on meille antanut. Voimme myös kiittää Jumalaa kaikista saamistamme taidoista. Näin teemme työtä Jumalan kunniaksi. Työ ei saa rikkoa Jumalan tahtoa vastaan ja työtä tulisi tehdä mahdollisimman hyvin. Jumala ei toivo, että työ olisi meille kovin vastenmielistä tai ikävää. Hän toivoi, että nauttisimme siitä työstä mitä saamme tehdä.

Työskentely:

Piirrä tai maalaa kuva, joka kertoo sinun työstäsi. Mitä teet? Mikä sinun työssäsi on tärkeää?

Lopuksi esitellään työt muille.

Lopetus:

Raamisvihot, loppulaulu, -piiri ja Herran siunaus

5 LÄHIMMÄISENRAKKAUS

Mukaan: 4-5 nuorta esim. isosta tai muita vapaaehtoisia jos mahdollista. Altтари-tarvikkeet, hierontapalloja, helmiä, narua tai siimaa, josta voidaan tehdä helmi-koruja, saviruukkuja, yrttien tai salaatin siemeniä, multaa, rasia, jossa peili.

Aloitus:

Altтари, alkurukous ja laulu.

Lämmittely & Teema:

Vapaaehtoiset esittävät näytelmänä Laupiaan samarialaisen. Vetäjä voi samalla tai näytelmän jälkeen lukea vielä kertomuksen *Ryöstetty mies* (s.150). Jos vapaaehtoisia ei saada mukaan, voidaan teksti vain lukea.

Keskustelukysymyksiä:

- Miksi kaksi ensimmäistä kulkijaa menivät ryöstetyn miehen ohi eivätkä autta-neet?
- Miksi Jeesus kertoi tämän kertomuksen?
- Keitä kaikkia meidän täytyisi auttaa?
- Onko auttaminen aina helppoa?
- Miksi Jeesus haluaa, että autamme kaikkia ihmisiä?
- Mitä tarkoittaa lähimmäisenrakkaus?

Tietoboksi:

Jeesus asettaa tässä kertomuksessa meille esimerkin siitä, kuinka meidän tulisi kohdella kaikkia tapaamiamme ihmisiä. Jeesus antaa meille myös rakkauden-kaksoiskäskyn, jossa käsketään rakastamaan Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä yhtä paljon kuin itseä. Joskus tuota käskyä sanotaan myös rakkaudenkolmois-käskyksi, koska siinä käsketään rakastaa Jumalaa, lähimmäistä ja itseä. Jeesus halusi kuitenkin myös opettaa, ettei kukaan meistä pysty rakastamaan toista ih-mistä omin voimin. Ainoastaan Jumala pystyy rakastamaan näin paljon kaikkia ihmisiä ja siksi voimme rukoilla Jumalalta voimaa rakastaa lähimmäisiämme.

Työskentely:

Rakkaudenkolmoiskäsky rastit.

1. Rastilla istutetaan yrttien tai salaatin siemeniä ruukkuihin.

Tietoboksi:

Jumala on luonut koko maailman. Kaikki ihmiset ja eläimet ja kasvit. Siksi meistä jokainen on Jumalalle rakas. Samalla tavalla kuin me pidämme huolta näistä siemenistä, kastellemme ja hoidamme niitä, myös Jumala hoitaa meitä. Jumala pitää meistä huolta, eikä koskaan väsy huolehtimaan meistä.

2. Rastilla askarrellaan Rakkauden rukous-helmet.

Erilaisia, mutta samankokoisia helmiä ja naruja, johon helmet pujotetaan rannekoruksi. Naruun tulee kolme helmeä: Jumala, minä ja lähimmäiseni. Jokaiseen helmeen liittyy oma rukous (kts. liite 2), joka luetaan kaikulukuna samalla, kun helmi pujotetaan naruun. Rukoukset monistetaan askartelijoille, jotta he voivat lukea rukoukset helmiä tehdessä. Rukoukset voi myös ottaa mukaan, jotta voi rukoilla helmien avulla myöhemminkin.

3. Rastilla muutamat vapaaehtoiset hierovat ryhmäläisiä pallojen avulla. Tässä rastilla saa rentoutua ja nauttia. Olla palveltavana. Ryhmäläiset voivat myös hieroa toisiaan, jolloin tulee kokemus myös toisen palvelemisesta.

Lopetus:

Peilihartaus (kts. liite 3), piiri ja siunaus

6. IANKAIKKINEN ELÄMÄ

Tarvikkeet: Kaksi alttaria: Jeesus ristillä ja tyhjä hauta. Käteen sopivia kiviä.

Jeesus ristillä: musta tai tummansininen liina ja krusifiksi

Tyhjä hauta: vihreä tai valkoinen liina, kivistä rakennettu hautaluola (yksinkertaisimmillaan kaksi isoa kiveä, joiden varassa yksi kivi kattona sekä kivi haudan suulla, joka vieritetään pois)

Aloitus:

Kaksi alttaria (valmiiksi rakennettu). Alkurukous ja laulu.

Työskentely & Teema:

Lauletaan ja luetaan Raamattua vuorotellen.

Tämän päivän laulut muistuttavat meitä Jeesuksen elämän viimeisistä päivistä. Aloitamme pitkäperjantaista, jolloin Jeesus ristiinnaulittiin.

Laulu: Tahdon muistaa Pitkäperjantain - Pekka Simojoki

Säestys voi olla pianolla tai kitaralla tai laulu voidaan kuunnella levytä ja laulaa mukana.

Luetaan: *Jeesus ristiinnaulitaan* (s.166)

Jokainen saa nyt valita korista yhden kiven. Tuo kivi kuvaa kaikkia murheita, suruja ja pahoja tekoja eli kaikkia syntejä, jotka sinua painavat. Kaikki virheesi ja huolesi ovat siinä kivessä. Nyt jokainen saa omaan tahtiin tuoda kiven Jeesuksen ristin ääreen. Samalla saat uskoa, että kaikki sinun huolesi ovat nyt Jeesuksen kannettavana ja kaikki syntisi on annettu anteeksi.

Seuraavaksi laulamme laulun Toisen päivän iltana. Se kertoo Jeesuksen opetuslapsien ja lähimmäisten tunteista sen jälkeen kun Jeesus on kuollut ja haudattu.

Laulu: Toisen päivän iltana - Jaakko Löytty

Luetaan: *Jeesus nousee kuolleista* (s.171)

Seuraava laulu on Hän ei ole enää täällä. Se kertoo siitä ilosta, kun Jeesus on noussut kuolleista.

Laulu: Hän ei ole enää täällä - Pekka Simojoki

Kysymyksiä:

- Mitä tarkoitti, että Jeesuksen hauta oli tyhjä? Missä Jeesus oli?
- Miksi Jeesuksen täytyi kuolla?
- Jeesus voitti kuoleman. Mitä merkitystä sillä on meille?
- Mitä ihmiselle tapahtuu kuoleman jälkeen sinun mielestäsi?

Tietoboksi:

Jeesus oli kuollut, mutta hän heräsi henkiin. Sen tähden me voimme päästä taivaaseen. Jos uskomme Jeesukseen, me pääsemme kuoleman jälkeen viettämään ikuista elämää taivaaseen Jumalan luo. Jos emme usko, joudumme ikuisesti eroon Jumalasta.

Lopuksi laulamme laulun Saavuit maailmaan. Se kertoo siitä, mitä Jeesuksen kuolema ja ylösnousemus merkitsevät meille.

Laulu: Saavuit maailmaan - Tommi Kalenius

Lopetus:

Raamisvihot, piiri ja Herran siunaus

LIITE 1 Raamatunlauseet teemoittain

KASTE:

Johannes kastoi Jeesuksen. Kun Jeesus nousi ylös vedestä, kyyhkynen laskeutui Jeesuksen päälle ja kuului ääni:

- Sinä olet minun rakas Poikani, sinuun minä olen mieltynyt.
(selkokielelle Pertti Rajala, Matteus 3:16–17 pohjalta)

JUMALAN HUOLENPITO:

Jeesus kertoi:

- Minä olen hyvä paimen. Minä annan henkeni lampaitteni puolesta. Jos minun lampaani eksyy, minä etsin sen ja tuon takaisin. Minun lampailleni ei tapahdu mitään pahaa, Jeesus puhui. Tämä puhe oli vertaus. Jeesus tarkoitti, että hän pitää huolta kaikista, jotka uskovat häneen.

(selkokielelle Pertti Rajala, Joh.10:11–21 pohjalta)

RUKOUS:

Isä meidän, joka olet taivaissa.

Pyhitetty olkoon sinun nimesi.

Tulkoon sinun valtakuntasi.

Tapahtukoon sinun tahtosi,

myös maan päällä

niin kuin taivaassa.

Anna meille tänä päivänä

meidän jokapäiväinen leipämme.

Ja anna meille meidän syntimme anteeksi,

niin kuin mekin anteeksi annamme niille,

jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.

Äläkä saata meitä kiusaukseen,

vaan päästä meidät pahasta.

Sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia.

lankaikkisesti. Aamen.

(Matteus 6: 9-13)

TYÖ:

- Tulkaa ja seuratkaa minua. Minä teen teistä ihmisten kalastajia,

Jeesus sanoi miehille.

Ihmisten kalastajia?

Näillä sanoilla Jeesus tarkoitti, että Pietarista ja Johanneksesta tulisi hänen työtovereitaan.

(selkokielelle Pertti Rajala, Matteus 4:18–19 pohjalta)

LÄHIMMÄISENRAKKAUS:

Rakasta Herraa Jumalaasi koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi.

Ja rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi.

(Matteus 22:37,39)

IANKAIKKINEN ELÄMÄ:

Sisällä haudassa istui enkeli.

- Älkää pelätkö, enkeli sanoi.

- Te etsitte Jeesusta. Ei hän ole enää täällä.

Jeesus on noussut kuolleista!

(selkokielelle Pertti Rajala, Matteus 28:5-6 pohjalta)

LIITE 2 Rakkauden rukous-helmet

1. JUMALA-HELMI

Valitse helmi, joka mielestäsi kuvaa parhaiten Jumalaa. Pujota helmi nauhaan.

Rakas Taivaallinen Isä, kiitos sinusta.

Kiitos, että olet luonut tämän maailman ja meidät.

Kiitos, ettet sinä koskaan hylkää meitä.

Auta meitä ymmärtämään kuinka suuri ja voimakas sinä olet.

Auta meitä luottamaan siihen, että sinä pystyt mihin vain.

2. MINÄ-HELMI

Valitse helmi, joka kuvaa mielestäsi parhaiten sinua itseäsi. Pujota helmi nauhaan Jumala-helmen viereen.

Rakas Jumala, kiitos minusta.

Kiitos, että olet tehnyt minusta ainutlaatuisen.

Auta minua muistamaan, kuinka arvokas ja rakas olen sinulle.

Kiitos, että pidät minusta huolta.

Ole turvanani kaikissa murheissani

ja iloitse kanssani, kun olen onnellinen.

Siunaa minua.

3. LÄHIMMÄINEN-HELMI

Valitse vielä helmi, joka kuvaa mielestäsi parhaiten lähimmäisiäsi, elämässäsi olevia muita ihmisiä. Pujota se nauhaan.

Rakas Pyhä Jumala, kiitos lähimmäisestä.

Kiitos, ettet ole jättänyt minua yksin,
vaan olet antanut ihmisiä ympärilleni.

Auta minua muistamaan, että kaikki ihmiset ovat sinulle yhtä rakkaita.

Opetä minua kohtelemaan lähimmäistäni rakastavasti ja oikein.

Anna anteeksi kaikki pahat tekoni, joilla olen loukannut lähimmäistäni.

Ole meidän kanssamme joka hetki. Amen.

LIITE 3 Peilihartaus

(Tarvikkeet: Kaunis rasia, jossa sisällä peili.)

Tänään olemme puhuneet tästä maailmasta, jonka Jumala on meille luonut ja meistä ihmisistä, jotka Jumala on tänne luonut. Tärkein asia, joka tästä päivästä on hyvä muistaa, tulee kuitenkin nyt.

Tämä tässä on aarrearkku. Mutta ei mikä tahansa aarrearkku. Tässä arkussa on nimittäin Jumalan kallein aarre. Tiedätkö mikä se on?

Jokainen saa vuorollaan kurkistaa rasiaan ja katsoa, että mikä se Jumalan kallein aarre on. Mutta kun katsot rasiaan, niin älä vielä sano ääneen, mikä se aarre on, vaan annetaan kaikkien katsoa itse.

(Kierrätetään rasiaa)

Mitä näit?

Jumalan kallein aarre olet sinä. Jumala iloitsee ja riemuitsee sinusta ja kutsuu joka päivä sinua kulkemaan hänen kanssaan. Jumala haluaa pitää sinusta huolta eikä hän koskaan hylkää sinua. Jumala rakastaa sinua.